

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Invaze do Iráku 2003

(Příčiny, způsob vedení a důsledky)

Ondřej Bršťák

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce

Invaze do Iráku 2003

(Příčiny, způsob vedení a důsledky)

Ondřej Bršťák

Vedoucí práce:

PhDr. Issam Ramadan

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Děkuji PhDr. Issamu Ramadanovi za vedení práce, poskytnuté připomínky a čas strávený nad mou prací.

Obsah

1 ÚVOD	1
2 DĚJINY IRÁKU (OD 1. SVĚTOVÉ VÁLKY DO INVAZE ROKU 2003)	4
2.1 1. světová válka a Irácké království	4
2.2 Období mezi převraty let 1958 a 1968	5
2.3 Zrození diktátora	6
2.4 Saddámovský Irák ve víru válek.....	8
2.5 Irácká situace mezi dvěma válkami v Zálivu	10
3 PŘÍČINY ROZPOUTÁNÍ VÁLKY V IRÁKU	14
3.1 Oficiální příčiny	14
3.2 Kospirační příčiny	16
4 PŘEDVÁLEČNÉ MEZINÁRODNÍ OVZDUŠÍ	18
5 OPERACE IRÁCKÁ SVOBODA	23
5.1 Začátek invaze.....	23
5.2 Velení spojenecké a irácké armády	24
5.3 Strategie válčících stran.....	25
5.4 Vojská síla	28
5.4.1 Bojové jednotky	28
5.4.2 Pozemní technika	30
5.4.3 Letectvo	31

5.4.4 Námořnictvo	32
5.4.5 Munice	33
5.4.6 Nekonvenční výzbroj	34
5.5 Průběh válečných operací	35
5.6 Materiální a lidské ztráty	42
5.7 Osud iráckého prezidenta, jeho rodiny a vůdců režimu	43
6 POSTINVAZNÍ VÝVOJ	46
6.1 Situace v Iráku na jaře roku 2003	46
6.2 Příčiny povstání	47
6.3 Irák – bojiště mnoha skupin.....	48
6.4 Politický vývoj postinvazního Iráku	53
7 DŮSLEDKY VÁLKY V IRÁKU.....	58
7.1 Lidské ztráty	58
7.2 Nemoci	58
7.3 Útrata.....	59
7.4 Těžba irácké ropy.....	59
7.5 Irák – „The failed state“	60
7.6 Snížení prestiže OSN	61
8 ZÁVĚR	62
9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	65
10 RESUMÉ.....	70

11 PŘÍLOHY	72
-------------------------	-----------

1 ÚVOD

O válečnictví jsem se začal podrobně zajímat již před několika lety. Nejprve jsem pouze nahodile četl odborné publikace věnované válečnému umění, ale na střední škole jsem se začal v rámci tohoto okruhu orientovat na oblast Blízkého východu, region, který je na válečné konflikty velmi bohatý. Invazi do Iráku jsem si zvolil jako téma bakalářské práce hlavně kvůli jejímu kontroverznímu rázu. Míním tím zejména oficiálně udávané příčiny války a otázku oprávněnosti přímé vojenské konfrontace bez posvěcení Rady bezpečnosti Organizace spojených národů (RB OSN). Dalším důvodem výběru právě tohoto konfliktu byla jeho poměrná aktuálnost.

Pamatuji si den, kdy jsem jako třináctiletý chlapec seděl s tátou doma u televize, když sledoval na stanici CNN živé vysílání. Záběry ukazovaly americké tanky valící se pouští a mířící ke kuvajtsko-irácké hranici. Dnes vím, že to bylo 20. března 2003, a že právě začínala operace Irácká svoboda, jejímiž hlavními oficiálními příčinami bylo údajné irácké vlastnictví zbraní hromadného ničení (ZHN), napojení iráckého režimu na terorismus a zločinné chování vůči vlastnímu obyvatelstvu. Invaze byla vedena několika státy pod patronátem USA a jejím cílem bylo svržení iráckého režimu v čele se Saddámem Husajnem. Po dosažení základních cílů byla operace 1. května 2003 formálně prohlášena za ukončenou. Nastalá situace v Iráku však byla spojenci zcela chybně odhadnuta a neočekávaně se překlenula do více jak sedmileté války, která si podle Iraq Body Count vyžádala kolem 120 000 civilních obětí.¹ Nejvyšší odhady ale uvádějí čísla vysoce převyšující milion obětí.

Cílem naší práce bude především lokalizovat skutečné i domnělé příčiny invaze, rekonstruovat způsob vedení hlavních válečných operací a poukázat na důsledky celé války.

¹ Viz <http://www.iraqbodycount.org/>.

V současné době je o válce v Iráku psáno nesčetné množství publikací. Ty se dělí na dvě základní kategorie lišící se svým přístupem k problematice. První skupina popisuje válku zvenčí. To znamená, že nám dění předkládá jako „komplexní“ odborný soubor dějinných událostí. Do této skupiny patří také technické popisy války. Druhá skupina líčí válku vnitřním pohledem. Autory jsou lidé, kteří boj přímo zažili. Jejich zkušenost je sice subjektivní, ale poslouží nám k dokreslení celkového obrazu války. V práci proto využijeme obou těchto odlišných pojetí a při zpracování se budeme snažit opírat o informace z mnoha publikací a internetových zdrojů různé povahy.

V práci si nejprve stručně shrneme historický vývoj Iráku od 1. světové války až do začátku invaze roku 2003. Věnovat se budeme především klíčovým zvrátům měnícím zásadním způsobem politické směřování Iráku. Tyto zvraty můžeme v určitých ohledech vnímat jako determinanty pozdějšího vývoje směřujícího v konečném důsledku až k naší zkoumané invazi. Při té příležitosti se také zmíníme o životní dráze Saddáma Husajna. Tím si připravíme cestu k první stěžejní části práce. Tou bude stanovení oficiálních i tzv. konspiračních příčin invaze. Poté se pokusíme o rekonstrukci mezinárodního politického ovzduší, které panovalo těsně před válkou, a vylíšíme reakci světové politické scény na vypuknutí války. Uvedeme, jací aktéři se do války zapojili aktivně, jací naopak pasivně, a na jaké straně stáli.

Stěžejní blok bude podrobně popisovat Operaci Irácká svoboda po technické stránce. Zaměříme se na popis vojenské síly obou válčících stran a na jejich výzbroj. Vojenské jednotky i výzbroj rozdělíme podle vojenské typologie a u každého typu uvedeme příslušné počty, vlastnosti a jiné technické parametry. Součástí bude rovněž rekonstrukce vojenského velení obou armád a analýza zvolených strategií. Kromě toho budou hlavní kapitoly věnovány postupu válečných operací v jednotlivých dnech. Závěrem upozorníme na bezprostřední důsledky invaze, tedy na materiální a lidské ztráty obou armád a na osud nejvyšších činitelů iráckého vedení.

V následujícím oddílu budeme věnovat pozornost situaci v Iráku po ukončení hlavních bojů a příčinám vypuknutí povstání proti okupantům. Poté navážeme přehledem nejvýznamnějších mocenských skupin bojujících v postinvazním Iráku o moc. Další významnou součástí práce se stane rozbor iráckého politického vývoje od konce invaze až do současnosti a stanovení celkových důsledků války, která byla ukončena teprve 31. 08. 2010.¹ Na závěr se pokusíme o osobní zhodnocení, jež nyní, s odstupem času, můžeme provést.

¹ 19. srpna 2010 se z Iráku stáhla poslední bojová brigáda americké armády. Oficiálním datem pro ukončení bojových akcí a tím i operace Irácká svoboda byl 31. srpen téhož roku. V té době ale v zemi zůstávalo ještě 50 000 Američanů jako týlové zabezpečení a vojenští instruktoři iráckých bezpečnostních sil. Poslední Američané opustili Irák až 15. prosince 2011, kdy byla formálně ukončena bojová mise v Iráku. Viz <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1097181328-udalosti/210411000100819/obsah/123970-irak-zemi-opustily-posledni-americke-bojove-jednotky/>.

2 DĚJINY IRÁKU (OD 1. SVĚTOVÉ VÁLKY DO INVAZE ROKU 2003)

2.1 1. světová válka a Irácké království

Až do 1. světové války byl Irák součástí Osmanské říše. Po vypuknutí války však Britové na jeho území otevřeli mezopotamskou frontu a postupně začali zemi okupovat.¹ Po skončení války Velká Británie odtrhla od iráckého území Kuvajt, který učinila nezávislým šejchátem pod svým protektorátem.² Poválečné uspořádání Blízkého východu načrtla tajná britsko-francouzská Sykes-Picotova dohoda z roku 1916.³ Okupovaný Irák se podle ní i přes britské závazky Arabům neměl stát plně samostatnou zemí. Na konferenci v San Remu konané roku 1920 byl Britům nad Irákem udělen mandát, což bylo jedním ze spouštěcích mechanismů velkého iráckého povstání.⁴ V této situaci se Britové rozhodli pro vytvoření prozatímní vlády, která 11. července 1921 rozhodla o vzniku Iráckého království v čele s hášimovským králem Fajsalem I.⁵ Na osamostatnění si ale Irák musel počkat až do roku 1932, kdy byl přijat do Společnosti národů, čímž získal formální nezávislost.⁶ Po smrti Fajsala roku 1933 se králem Iráku stal jeho syn Ghází. Za jeho vlády došlo k vojenskému puči, který sám tajně podporoval. Roku 1939 Ghází zahynul při podezřelé automobilové nehodě a novým vládcem se stal jeho nezletilý syn Fajsal II.⁷ Regentstvím byl pověřen Fajsalův strýc Abd al-Iláh. Po vypuknutí 2. světové války zůstala monarchie loajální Britům, ale roku 1941 někteří

¹ Blíže o britském postupu na Mezopotamské frontě a o jejich proslulém neúspěchu u Kút al-Amary viz: Gombár, str. 378.

² Gombár 2, str. 5.

³ Viz PŘÍLOHY, obr. 1.

⁴ Přebinda, str. 35.

⁵ Tamtéž, str. 38.

⁶ Tamtéž, str. 61-62.

⁷ Většina odborníků se domnívá, že na smrti Gházího, jež byl známý svými proněmeckými sympatiemi, měl podíl irácký probritský premiér Núrí as-Saíd a britská ambasáda. Viz Přebinda, str. 80.

iráčtí generálové uskupení v tzv. Zlatém čtverci provedli převrat a začali vyjednávat s Osou, což vyvolalo opětovnou okupaci Iráku Británií.¹ Roku 1953 oficiálně nastoupil na irácký trůn již zletilý Fajsal II., ale rozhodování v zemi měli stále v rukách Abd al-Iláh a několikanásobný premiér Núrí as-Saíd.² V roce 1955 uzavřel Irák obrannou smlouvu s Tureckem. Ke smlouvě se později přidala také Velká Británie, Pákistán a Írán.³ Vzrůstající nespokojenost s civilní diktaturou ministerského předsedy Núrí as-Saída vyvrcholila v červenci 1958, kdy tajné hnutí Svobodných důstojníků provedlo vojenský převrat. Tato akce, vedená generálem Abdalkarím Kásimem znamenala konec hášimovské monarchie.⁴

2.2 Období mezi převraty let 1958 a 1968

Svobodní důstojníci utvořili vládní koalici s dalšími národoveckými stranami, zejména se stanou *Baas*. V řadách Svobodných důstojníků však brzy vznikly spory ohledně připojení k Sjednocené arabské republice (SAR). Kásim, který se nechtěl podřizovat Násirovi, dal své odpůrce pozatýkat a spojil se s komunisty, kteří posléze pronásledovali příslušníky panarabsky orientovaných skupin.⁵ V říjnu 1959 se proto Baasisté pokusili Kásima zavraždit.⁶ Úspěšný převrat vedený stranou *Baas* a připravený CIA byl ale proveden až roku 1963. I přes lidovou podporu byl generál Kásim po rychlém procesu popraven.⁷ Ještě téhož roku provedl nový prezident Abdussalám Áríf za pomoci loajálních složek armády další převrat a zbavil moci znesvářené složky strany *Baas*.⁸ Áríf tragicky

¹ Přebinda, str. 89-94.

² Tamtéž, str. 113-114.

³ Smlouva později vstoupila do historie pod názvem Bagdádský pakt. Ten sdružoval země snažící se v době studené války o omezení vlivu Sovětského svazu na Blízkém východě.

⁴ Schulze, str. 180.

⁵ Coughlin, str. 56-57.

⁶ Zde se poprvé do popředí dostává Saddám Husajn, jenž se atentátu účastnil. Díky jeho předčasnému zahájení palby na Kásimův automobil však atentát selhal. Viz Coughlin, str. 60.

⁷ Farouk-Sluglett, str. 95-96 a Coughlin, str. 70.

⁸ Uvnitř strany *Baas* mezi sebou soupeřilo vojenské a civilní křídlo. Viz Coughlin, str. 75-76.

zahynul roku 1966 a ve funkci ho vystřídal jeho méně schopný bratr Abdurrahmán Árif. Za jeho vlády se u moci vystřídalo několik vojenských vlád a situace v zemi byla značně nestabilní.¹ Tohoto mocenského vakua využili baasističtí důstojníci a také nejmocnější muži Árifova režimu (šéf vojenské rozvědky Ibráhím Abd al-Razzáq al-Najjif a velitel Republikánské gardy Ibráhím Abd al-Rahmán al-Dá'úd) k provedení nejvýznamnějšího převratu vzhledem k následným dějinám Iráku. V červenci roku 1968 byl prezident Árif po nekrvavém převratu zbaven moci.² Baasistické křídlo pod vedením Ahmada Hasana al-Bakra však mělo své plány a 30. července uskutečnilo další převrat, při kterém byli Najjif a Dá'úd odstraněni.³ Moc v zemi přešla do rukou Rady revolučního vedení (RRV) v čele s prezidentem Bakrem. V následujících letech byly organizovány rozsáhlé čistky s cílem odstranit veškeré politické odpůrce nového režimu. Represe byly zaměřeny především na komunisty, levicově orientované členy strany *Baas*, Kurdy a reakční náboženské síly.⁴ Plněním tohoto úkolu byl pověřen Bakrův pobočník Saddám Husajn.

2.3 Zrození diktátora

Než přejdeme k dalším událostem, jež předcházely invazi do Iráku, stručně se zmíníme o raném životě a politické dráze muže, kterého je možno považovat za tvůrce nejpozoruhodnějšího úseku iráckých dějin.

Saddám Husajn se narodil pravděpodobně někdy v průběhu roku 1939 v nuzné irácké vesnici al-Audžá ležící nedaleko města Tikrít.⁵ Jeho otec záhy zemřel nebo od rodiny odešel. Důležité je, že chudá matka na výchovu Saddáma a jeho sestry sama nestačila. Proto byl malý Saddám

¹ Farouk-Sluglett, str. 113-115.

² Karsh, str. 37-39.

³ Farouk-Sluglett, str. 128-133.

⁴ Coughlin, str. 107.

⁵ O skutečném datu ani roku Saddámova narození nepanuje obecná shoda. Je možné setkat se s roky 1935, 1937 a také 1939. Oficiální irácká verze udává rok 1937. My se však z důvodů, které uvádí Coughlin na str. 34-35, přikloníme k pozdějšímu datu.

nějakou dobu vychováván v Tikrítu svým strýcem z matčiny strany, armádním důstojníkem a přívržencem nacistů, Chajrulláhem Tulfou.¹ Poté, co byl Chajrulláh pro své nacistické tendence uvězněn, musel Saddám trávit své dětství u matky a jejího druhého manžela. Otčím Saddáma údajně týral. Proto pro něj bylo vysvobozením, když z vězení propustili jeho strýce, se kterým se následně odstěhoval do Bagdádu. Zde si dokončil základní vzdělání a začal studovat na střední škole.² V Bagdádu se také poprvé setkal se strýcovým dobrým přítelem a významným představitelem nově vznikající strany *Baas*, Ahmadem Hasanem al-Bakrem. Ten později sehrál stěžejní roli při Saddámově politickém vzestupu. V té době se Saddám také poprvé dopustil vraždy, když mstil urážku svého strýce. Byl proto uvězněn. Přesto mu onen zločin přinesl ovoce, protože si ho všimlo vedení strany *Baas* a roku 1958 ho pověřilo vraždou nového iráckého prezidenta Kásima.³ Po neúspěšném atentátu musel mladý Saddám uprchnout do Damašku. Během zdejšího pobytu se seznámil s Michele Aflakem, zakladatelem a ideologem strany *Baas*. Aflak Saddámovi zařídil plné členství ve straně a později výrazně přispěl při jeho jmenování do významné pozice v irácké odnoži strany *Baas*.⁴ Roku 1960 se Saddám uchýlil do Káhiry a pod ochranou násirovského režimu si doplňoval vzdělání, rozvíjel svou místní politickou aktivitu a také tajně navázal kontakty se CIA.⁵ Jeho dalším významným počinem bylo zasnoubení se sestřenicí Sadžídou, dcerou strýce Chajrulláha. Po svržení generála Kásima se Saddám navrátil do Iráku, opětovně se spojil s Bakrem a připojil se k následným čistkám komunistů.

¹ Chajrulláhovo sympatie k nacistickému Německu však musíme vnímat jako pragmatickou snahu najít ve světě nějakou velmoc, která by mohla tvořit protipól Velké Británii, jež Irák okupovala. Ač byl tedy Chajrulláh zapřísáhlým národním arabistou a některé myšlenky nacistické ideologie (nacionalismus a socialismus) jej tedy přirozeně zaujaly, nemohla být nacistická ideologie jako celek slučitelná s jeho přesvědčením.

² Coughlin, str. 37-47.

³ Karsh, str. 24.

⁴ Karsh, str. 26-27.

⁵ Coughlin, str. 67-70.

Za své zásluhy získal post ve zpravodajském výboru strany *Baas*.¹ Roku 1963 prezident Árif zbavil baasisty moci. Strana jako celek sice přišla o moc, ale uvnitř strany získala převahu Bakrova frakce, ve které působil také Saddám. Ten se v následujícím období snažil o upevnění vnitrostranické bezpečnosti. Od roku 1964 do roku 1966 byl Saddám vězněn za organizování pokusu o svržení vlády. Poté se mu podařilo utéci a v červenci 1968 se podílel na sesazení prezidenta Abdurrahmána Árifa. Po tzv. „opravdovém puči“ se stal prezidentem Iráku jeho učitel Bakr. Saddám získal pouze funkci místopředsedy RRV.² Protože na počátku revoluce Saddám nezískal žádný opravdu významný post, byly jeho moc a vliv na prezidenta Bakra podceňovány. Saddám tak měl příležitost v tichosti budovat silný bezpečnostní aparát, zpravodajskou a informační službu. Postupně se zbavoval všech osob vládních či vojenských kruhů, které by později mohly ohrozit jeho mocenské postavení. Nakonec byl nucen roku 1979 v Saddámův prospěch odstoupit i sám prezident Bakr.³ Saddám se tak stal prezidentem, generálním tajemníkem strany *Baas*, předsedou RRV i náčelníkem generálního štábu.

2.4 Saddámovský Irák ve víru válek

V následujících dvou kapitolách se budeme zabývat epochou od nástupu Saddáma Husajna k moci do začátku spojenecké invaze roku 2003. Zaměříme se zejména na válečné konflikty vedené Irákem a na situaci po Válce v Zálivu. Tyto okolnosti determinovaly pozdější vývoj Iráku. Proto je můžeme vnímat jako skryté příčiny následné invaze.

Na počátku roku 1979 došlo v Íránu k islámské revoluci. Duchovní vůdce ajatolláh Chomejní krátce poté vyzval v duchu šíření revoluce irácké šíity k povstání proti režimu. Saddám, který se stal prezidentem

¹ Coughlin, str. 71-74.

² Coughlin, str. 75-89.

³ Karsh, str. 116-119.

v červenci téhož roku, na oplátku vypověděl Alžírskou dohodu a začal si nárokovat iránské území obývané převážně Araby – tzv. Chúzistán.¹²

Irácko-iránská válka začala roku 1980 iráckým vpádem do Íránu. Mělo se jednat o bleskovou válku. Konflikt však přerostl v osmiletou poziční válku, která si vyžádala kolem 800 000 obětí a vyčerpala ekonomiky obou zemí.³ V zoufalé situaci dokonce Husajn opakovaně nechal použít chemické zbraně. Pod iránskou pohrůzkou uzavření Hormuzské úžiny se však do války zapojily světové velmoci, aby ochránily své obchodní zájmy.⁴ To, spolu s finanční podporou některých států Zálivu, nakonec zvrátilo poměr sil na bojišti ve prospěch Iráku. Chomejní byl nucen přijmout rezoluci RB OSN o zastavení bojů a v srpnu roku 1980 byla válka s nejasným výsledkem oficiálně ukončena.⁵ Irácké hospodářství bylo v troskách a státní dluh činil více jak 80 miliard dolarů.⁶ 95% příjmů země plynulo z vývozu ropy, jejíž cena právě na mezinárodních trzích klesala.⁷ Hlavním důvodem bylo překračování produkčních kvót některými členy Organizace zemí vyvážejících ropu (OPEC), zejména Kuvajtem.⁸ Nejvíce Saddáma iritoval právě Kuvajt, který na rozdíl od Saúdské Arábie (SA) odmítl Iráku odpustit část dluhů a udělit mu novou půjčku. Navíc měl jejich spor i historický rozměr. Za Osmanské říše bylo území Kuvajtu administrativní součástí vilájetu Basra. Oblast byla od Iráku uměle oddělena až Brity, jak bylo řečeno již

¹ V letech 1974-1975 otráasaly severním Irákem vzpoury vedené kurdskou Peshmergou. Kurdové byli podporováni iránským šáhem. Napjatá situace mezi Irákem a Íránem byla dočasně vyřešena tzv. Alžírskou dohodou. Šáh se zavázal uzavřením hranic s Irákem a přestal Kurdy podporovat. Na oplátku získal přístup k vodní cestě Šatt al-Arab. Viz Kuklová, str. 22-24.

² V. Poledne, str. 73-74, znázornění oblasti Chúzistán viz PŘÍLOHY, obr. 2.

³ Schulze, str. 263.

⁴ Hormuzská úžina je průliv oddělující Perský záliv od Indického oceánu. Jedná se o strategickou námořní cestu, kterou využívají tankery vyvážející ropu ze Zálivu.

⁵ V. Poledne, str. 77-78.

⁶ Novák, str. 107.

⁷ Coughlin, str. 271.

⁸ Novák, str. 109.

dříve.¹ Z těchto důvodů se Husajn rozhodl zemi anektovat. 2. srpna 1990 začala irácká invaze do Kuvajtu a ještě téhož dne byla celá země téměř bez odporu obsazena.² RB OSN bezprostředně nato vydala rezoluci č. 660 požadující okamžité stažení iráckých vojsk z Kuvajtu.³ Utvořila se mezinárodní koalice a do SA začali proudit spojenečtí vojáci s cílem zastavit případnou novou iráckou ofenzivu a osvobodit Kuvajt. Stažení ze země bez jakéhokoliv územního zisku či politické výhody bylo pro Saddáma nepřijatelné. Proto spojenci v lednu 1991 zahájili operaci Pouštní bouře.⁴ Když si Saddám uvědomil rozsah následků svého jednání, pokusil se do války zapojit Izrael, aby rozbil spojeneckou koalici tvořenou také mnohými izraelskými nepřáteli. To se mu však nepodařilo. Saddám proto nechal zapálit kuvajtské ropné vrty, čímž chtěl urychlit zahájení pozemní fáze operace.⁵ Po jejím zahájení byla irácká armáda během dvou dnů zcela rozdracena. Saddám přikázal stažení vojsk a 28. 2. 1991 přijal všechny rezoluce OSN.⁶ Kuvajt byl osvobozen.

2.5 Irácká situace mezi dvěma válkami v Zálivu

Přestože Irák utrpěl obrovskou porážku, Saddám se udržel u moci. Největší zásluhu na tom měli arabští spojenci USA. Ti se obávali, že by po případném svržení iráckého režimu mohl v zemi nastat chaos, ze kterého by vítězně vzešli proiránsky orientovaní šíité.⁷ Z tohoto důvodu apelovali na USA, aby byl irácký režim zachován. I přesto se v Iráku po válce rozhořelo rozsáhlé povstání a jih země začali ovládat šíité. Na severu se chopili příležitosti Kurdové. Irácká armáda začala rebelii krutě potlačovat. Proto byly nad severem i jihem země zřízeny Američany a

¹ Hranici mezi Irákem a Kuvajtem stanovili Britové roku 1922 v tzv. Ukairském protokolu.

Iráčané tím přišli o značnou část přístupu k pobřeží Zálivu. Viz Belicové, str. 14-15.

² V. Poledne, str. 81.

³ Belicové, str. 18.

⁴ Belicové, str. 31.

⁵ Coughlin, str. 289-290. (Zatím probíhalo pouze přípravné bombardování země.)

⁶ V. Poledne, str. 93.

⁷ Novák, str. 210.

Brity bezletové zóny. Trvání revolty se tím značně prodloužilo. Další ranou pro Irák bylo vydání rezoluce RB OSN č. 687. Ta požadovala zveřejnění všech dokumentů o produkci ZHN a jejich následné zneškodnění, což se neobešlo bez vpuštění mezinárodních inspektorů do země.¹ Následující období, které skončilo až rozpoutáním další války s Irákem, se neslo v duchu neustálé rivality mezi zbrojními inspektory a iráckým režimem. Na jedné straně se Husajn všelijak snažil mise inspektorů mařit, a několikrát je dokonce ukončil, na druhé straně mezinárodních misí využívali agenti ze CIA a Mossadu pro špionáž.² Občasné vyhrocení situace vedlo k bombardování Iráku. Poprvé se tak stalo 13. ledna 1993, kdy na Irák zaútočily americké, britské a francouzské bombardéry.³ Další významná eskalace konfliktu nastala koncem roku 1998. Během operace Pouštní liška (Desert Fox) byl Irák podroben masivním čtyřdenním náletům, při nichž na Irák dopadlo více střel než za celou válku z roku 1991.⁴

Problémy ale Husajnovi nečinili jen zahraniční nepřátelé. Po potlačení poválečného povstání panoval v zemi jen chvilkový klid. Nová vlna nepokojů propukla roku 1996 v severním Iráku mezi kurdskými frakcemi, *Kurdskou demokratickou stranou* (KDP) a *Vlasteneckým svazem Kurdistánu* (PUK) podporovaným CIA, iráckou opozicí, a dokonce i Teheránem. Barzání, vůdce KDP, proto požádal o vojenskou podporu Husajna. Jeho pomoc nakonec vedla k rozhodné porážce sil PUK.⁵

¹ Inspektoři Mezinárodní agentury pro jadernou energii (MAAE) měli pátrat po iráckém jaderném programu. Experti ze Zvláštní komise OSN (UNSCOM) měli na starost hledání chemických a biologických zbraní a raket s doletem nad 150 km. Viz Belicové, str. 60-61.

² Coughlin, str. 328, Novák, str. 248-249.

³ Novák, str. 229.

⁴ Novák, str. 249-250.

⁵ Zničení vojenské síly PUK a struktur irácké opozice (*Iráckého národního kongresu* = INC) znamenalo zmaření všech příprav zahraničních tajných služeb na změnu iráckého režimu. Belicové, str. 174-175.

Polovina 90. let je charakteristická také rozkoem v diktátorově rodině. Roku 1995 zběhli do sousedního Jordánska dva Husajnovi zeťové i s jeho dcerami.¹ Saddámovo znepokojení plynulo jednak z možného prozrazení choulostivých vojenských informací, jednak z oslabení víry veřejnosti v pevnost režimu.

Meziválečné období v Iráku je příznačné dramatickým propadem životní úrovně obyčejných Iráčanů. Příčinou obrovského zchudnutí země bylo uvalení hospodářských sankcí a embarg ze strany OSN.² Situaci měl roku 1996 vyřešit program OSN „Ropa za potraviny“. Plán byl vymezen rezolucí RB OSN č. 986. Příjmy z prodeje ropy nezískával irácký režim, ale byly využívány na zajištění přidělů základních potravin civilnímu obyvatelstvu.³

Husajn se na počátku 21. stol. nacházel v nezáviděníhodné situaci. Země byla po válkách, častých povstáních, spojeneckém bombardování a hospodářských sankcích zcela vyčerpána.

Po amerických volbách roku 2000 se stal novým prezidentem republikán G. W. Bush. S ním se do popředí dostali také neokonzervativci, kteří *„chtěli posunout americkou zahraniční politiku směrem k aktivnějšímu utváření světa podle amerických představ, bez přílišného ohledu na OSN.“*⁴ Po událostech z 11. září 2001 bylo rozhodnuto o odvetném úderu na Afghánistán. Druhým na řadě měl být Irák. 8. listopadu 2002 byla schválena rezoluce RB OSN č. 1441 poukazující na špatnou iráckou spolupráci se zbrojními inspektory. Podle

¹ Novák, str. 232-237.

² V rámci OSN se na zavedení hospodářských sankcí nejvíce přičinily USA, které se podle mnoha odborníků rozhodly pro budoucí zásah v Iráku již na počátku 90. let. Dlouholeté sankce a embargo měly iráckému režimu omezit rozpočet a snížit tak množství financí vyčleněných na zbrojení.

³ Šabacká, str. 82-83.

⁴ Novák, str. 256. Pro budoucnost Iráku byli nejdůležitějšími neokonzervativci zejména náměstek ministra obrany Paul Wolfowitz, tajemník ministra obrany Douglas Feith, bývalý náměstek ministra obrany Richard Perle a viceprezident Dick Cheney. Viz Novák, str. 256-260.

rezoluce mohla mít pokračující irácká ignorace *závažné důsledky*.¹ Nejednoznačné znění rezoluce si později USA a VB vyložily jako schválení využití síly proti Iráku bez vydání dalšího posvěcení OSN.²

¹ Šabacká, str. 79 a Novák, str. 268.

² V. Poledne, str. 95. Plné znění rezoluce viz <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/682/26/PDF/N0268226.pdf?OpenElement>.

3 PŘÍČINY ROZPOUTÁNÍ VÁLKY V IRÁKU

3.1 Oficiální příčiny

Za oficiálně předkládané příčiny invaze do Iráku je považováno napojení iráckého režimu na terorismus, zejména na Al-Káidu, podezření Iráku z vlastnictví ZHN, které by teroristům mohly být poskytnuty, a zločiny režimu proti iráckému obyvatelstvu. V následujících řádcích se pokusíme o kritický vhled do této problematiky.

3. dubna 1991 byla Radou bezpečnosti OSN schválena nám již známá rezoluce č. 687. Irácká vláda byla nucena rezoluci přijmout, ale následná spolupráce mezi zbrojními komisaři a iráckým režimem několikrát naprosto ztroskotala. Nedodržování rezolucí vedlo v prosinci 1998 k bombardování Iráku, po kterém iráčtí představitelé odmítli o opětovném návratu komisařů jakkoliv jednat.¹ Vysoce napjatou atmosféru předznamenávající nový válečný konflikt dočasně uvolnila iniciativa generálního tajemníka OSN Kofiho Annana. Na jeho doporučení a s neochotným souhlasem Iráku byla na podzim roku 2002 do země vyslána Monitorovací, ověřovací a inspekční komise OSN (UNMOVIC).² Komise měla tentokrát rozsáhlé pravomoci. Přístup byl inspektorům povolen do objektů jakékoliv povahy, tedy i do prezidentských paláců samotného Husajna a do mešit.³ Komisaři směli vyslychat irácké vědce, měli k dispozici nejmodernější radary, senzory na výskyt jedovatých látek a satelitní snímky. Na práci byli povoláni specialisté ze 44 zemí. V čele

¹ Coughlin, str. 330-331.

² Základní informace o této instituci viz <http://www.unmovic.org/>.

³ Vyslání mise UNMOVIC je podle některých názorů možné vnímat jako porušení irácké suverenity. Toto tvrzení opírající se o samotné zásady Charty OSN vychází z Kapitoly I, článku 2: „*The Organization is based on the principle of the sovereign equality of all its Members.*“ (1. odstavec) a „*Nothing contained in the present Charter shall authorize the United Nations to intervene in matters which are essentially within the domestic jurisdiction of any state...*“ (výňatek z 2. odstavce) Viz <http://www.un.org/en/documents/charter/chapter1.shtml>. Námitky oponentů týkající se oprávněnosti vyslání mise na základě udržení mezinárodního míru a bezpečnosti jsou vzhledem k nevěrohodným důkazům o vlastnictví ZHN Irákem bezpředmětné.

UNMOVIC stál Švéd Hans Blix. Ten byl zároveň spoluautorem již dříve zmíněné rezoluce č. 1441. Její součástí byla výzva ke spolupráci s komisaři a k předání kompletního seznamu iráckých aktivit v oblasti ZHN Radě bezpečnosti. Seznam o téměř 12 000 stranách byl do vypršení lhůty dodán.¹ 7. března 2003 vystoupili Blix a ředitel MAAE Baradej v RB OSN se čtvrtletní zprávou o průběhu kontrolní mise. Blix Irák ve svém projevu v některých aspektech kritizoval, v jiných chválil. Nakonec ale uvedl: „*One can hardly avoid the impression that, after a period of somewhat reluctant cooperation, there has been an acceleration of initiatives from the Iraqi side since the end of January.*“² Také Baradej uvedl, že během mise nebyly objeveny žádné důkazy svědčící o oživení iráckého programu vývoje jaderných zbraní.³ A s odstupem času víme, že se skutečně žádné ZHN v Iráku nenacházely. Z druhé poloviny casus belli, tedy z napojení na terorismus, už irácký režim tak neposkvřeně nevycházel. Jednotlivé indicie poukazující na zahrávání Bagdádu s mezinárodním terorismem uvádí ve své knize, *Saddam, The Secret Life*, Con Coughlin. V době krátce před útoky na WTC vyhlásil Husajn ve své zemi nejvyšší vojenskou pohotovost a ukryl se do opevněného bunkru v Tikrítu, což nepřímou ukazuje na fakt, že byl o útocích předem informován. Dalšími jeho podezřelými počiny byla finanční pomoc islámským vzbouřencům na Blízkém východě, dřívější podpora proslulého palestinského bojovníka Abú Nidala, výzvy k dalším útokům na USA nebo zřízení teroristického výcvikového tábora na vojenské základně Salman Pak.⁴ Ať už důvody vpádu do Iráku souvisely s jeho údajným vlastnictvím ZHN a podporou terorismu, nebo spíše s důvody

¹ Novák, str. 266-270.

² Kompletní záznam Blixova projevu viz <http://www.monde-diplomatique.fr/cahier/irak/a9904>.

³ Záznam proslovu viz <http://www.iaea.org/newscenter/statements/2003/ebsp2003n006.shtml>.

⁴ Coughlin, str. 19-31. Některé další důkazy o spojitosti Bagdádu s mezinárodním terorismem, jako údajná schůzka vůdce teroristů z 11. září Muhammada Atty s pracovníkem irácké tajné služby v Praze nebo snaha Iráku obstarat si uran z Nigeru, byly později prohlášeny za nepravdivé a vykonstruované. Viz Novák, str. 263-265.

uvedenými v nadcházející kapitole, je zřejmé, že chování iráckého diktátora poskytovalo Američanům celou řadu záminek k válce.

3.2 Konspirační příčiny

Nesčetné internetové články i zcela seriózní odborné publikace se zmiňují také o tzv. konspiračních příčinách invaze. Přestože se těmito „vedlejšími účinky války“ agresori veřejně nijak nechlubí, my je zde uvedeme. Motivace, kterou nabízejí, a jejich podloženost, není totiž o nic horší, než je tomu u oficiálně prezentovaných důvodů.

USA jakožto jediná světová supervelmoc mají samozřejmě zájem na zachování tohoto stavu. K udržení hegemonie ve světě je mimo jiné nutné také zajištění rozhodující ekonomicko-politické moci. Tu by mohla v blízké budoucnosti ohrožovat jejich surovinová závislost na zemích s protiamerickými režimy. Na vrcholku nejdůležitějších surovin stojí vedle pitné vody ropa. Přibližně $\frac{2}{3}$ světových zásob této strategicky důležité suroviny se nacházejí na Blízkém východě.¹ Na níže přiloženém grafu jsou znázorněny země s nejvyššími zásobami ropy s ohledem na znalosti odpovídajícími konci roku 2002.² V první pětici se nacházejí tři monarchie Perského zálivu, které mají s USA relativně přátelské vztahy. Ve zbylých dvou zemích – Iráku a Íránu, vládou naopak režimy protiamerické. V lednu 2002 při projevu prezidenta Bushe poprvé zazněl koncept *osa zla*, do které byly po boku Severní Koreje zařazeny právě Irák a Írán.³ Obsazení země, která měla podle tehdejších odhadů druhé největší zásoby ropy na světě, země ovládané diktátorským režimem potlačujícím lidská práva, podezřelým z vlastnictví ZHN a ze spolupiny na 11. září a v neposlední řadě země vojensky oslabené, se zdálo být ideální volbou. Případné ovládnutí Iráku skýtalo také možnost lepší kontroly druhé protiamerické ropné mocnosti, tedy Íránu. Nezanedbatelným faktorem je

¹ Viz <http://m.ceskatelevize.cz/ct24/kalendarium/7492-v-saudske-arabii-nasli-ropu/>.

² Viz PŘÍLOHY, obr. 3.

³ Novák, str. 261.

také demonstrace moci, především Rusku a Číně, lobby amerických zbrojařských firem a šance vyzkoušet v praxi nové typy zbraní. V případě úspěchu také dosažení jisté popularity na domácí politické scéně a u lidu, což může hrát významnou roli v příštích volbách. Ač jsou některé z těchto konspiračních příčin průvodním jevem většiny válečných konfliktů a jsou zřejmě nedoložitelné relevantními zdroji, uznáme, že mají svou hodnotu a není správné je zcela opomíjet.

Nekompromisní rétorika USA a VB počátkem roku 2003 dala mezinárodnímu společenství jasný signál, že lze v Iráku očekávat další konflikt. Bylo proto načase zaujmout stanovisko vůči předpokládané válce.

4 PŘEDVÁLEČNÉ MEZINÁRODNÍ OVZDUŠÍ

V kapitole se pokusíme prezentovat různé postoje mezinárodního společenství k nastalé irácké situaci. Pozornost budeme věnovat zejména světovým velmocím, zemím Blízkého východu a mezinárodním organizacím.

Na rozdíl od Války v Zálivu bylo mezinárodní společenství v období 2002-2003 ohledně postupu proti Iráku značně rozdělené. Většina zemí světa se domnívala, že přímá vojenská intervence není nezbytná a že existuje řada jiných možností, jimiž lze dosáhnout odzbrojení Iráku – především cesta OSN. Některé země sice ofenzivní postoj USA chápaly, ale přesto kritizovaly jejich individuální akci vedenou bez řádného posvěcení mandátem OSN. USA a jejich spojenci se však odvolávali na předchozí rezoluce RB OSN č. 678, 687, a zejména 1441, které jim podle jejich interpretace poskytovaly právo využít vojenské síly proti Iráku bez vydání další rezoluce.¹ Vojenský zásah obhajovali také zněním Charty OSN, která podle Kapitoly VII, Článku 42 *umožňuje (Radě bezpečnosti) podniknout takové akce leteckými, námořními nebo pozemními silami, jaké považuje za nutné k udržení nebo obnovení mezinárodního míru a bezpečnosti.*²

Hlavním iniciátorem invaze byly USA. Viceprezident Dick Cheney a ministr obrany Donald Rumsfeld v roce 2002 veřejně prohlašovali, že Irák vlastní ZHN. Bushova poradkyně pro národní bezpečnost Condoleezza Riceová zase tvrdila, že irácký režim s výrobou chemických zbraní pomáhá teroristům.³ Nakonec v únoru 2003 přednesl šéf americké

¹ V. Poledne, str. 95.

² Kennedy, str. 293.

³ Nezanedbatelnou vypovídající hodnotu o zájmech vrcholných představitelů americké politické scény v Iráku má jejich původní působení v energetických společnostech. Viceprezident Dick Cheney působil v letech 1993-2000 jako předseda představenstva a generální ředitel kanceláře jedné z největších světových ropných společností – Halliburtonu. Viz <http://bioguide.congress.gov/scripts/biodisplay.pl?index=C000344>. Condoleezza Riceová zase do roku 2001 vykonávala vedoucí funkci v nadnárodní energetické společnosti Chevron

diplomacie Colin Powell na půdě OSN závažné důkazy usvědčující Irák ze zmíněných praktik. Žádný z domnělých důkazů se později nepotvrdil.¹ Pozici USA podpořil také britský premiér Tony Blair, když v září 2002 představil parlamentu zprávu britských zpravodajských služeb o iráckých ZHN.² I tento dokument byl později z větší části shledán přinejmenším zavádějícím.³

Po boku USA a VB se přímo do bojových operací zapojili pouze Australané a elitní polské jednotky Grom.⁴ Ti byli spolu s dalšími americkými „spojenci“ sdruženi v tzv. Koalici ochotných. Jednalo se postupně až o 49 zemí, které byly ochotné podpořit Američany buď vojensky, vysláním podpůrných, rekonstrukčních či humanitárních týmů, nebo alespoň politicky, či zpřístupněním svého území a leteckého prostoru.⁵ Z významnějších evropských států v koalici působilo kromě VB také Španělsko, které spolu s USA, VB a Bulharskem chtělo v RB OSN schválit rezoluci přímo umožňující odzbrojení Iráku silou,⁶ dále Itálie, Nizozemsko, Dánsko a také Česká republika,⁷ která poskytla

Corporation. Viz

http://www.chevron.com/chevron/pressreleases/article/01162001_condoleezzaricenewlynamed_nationalsecurityadviserresignsfromchevroncorporationsboardofdirectors.news. Také prezident G.W.Bush a další představitelé jeho administrativy za sebou měli úspěšnou podnikatelskou kariéru v oblasti ropného průmyslu.

¹ Novák, str. 61-62 a 71-73. Jako jeden z důkazů vlastnictví ZHN Irákem byl i Powellův slide znázorňující kamiony, které jsou schopny produkovat biologické zbraně. Viz PŘÍLOHY, obr. 4.

² Celý dokument je možné pročíst na adrese <http://www.fas.org/nuke/guide/iraq/iraqdossier.pdf>.

³ Např. důkazy o irácké snaze upravit česká proudová letadla L-29 Delfín na bezpilotní letadla nesoucí ZHN, byly již vyvráceny. Viz http://www.rozhlas.cz/zpravy/zahranici/_zprava/131542.

⁴ Novák, str. 296-297.

⁵ Seznam všech 49 zemí je k dispozici na stránkách Bílého domu: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/03/20030327-10.html>. V den začátku invaze obsahovala tato listina 45 jmen států. Později číslo vzrostlo až na 49, ale kvůli vystoupení Kostariky se ustálilo na 48.

⁶ Viz <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2792941.stm>.

⁷ Postoj České republiky k válce byl ale značně ambivalentní. *Prezident* (Václav Klaus) *tvrdil, že ČR není součástí Američany vedené koalice a že snaha vnutit Iráku demokracii silou je omyl*. Viz Novák, str. 279. Naopak ministr zahraničí Cyril Svoboda požadoval zapojení ČR do

k humanitárním akcím a ochraně spojeneckých vojsk v případě použití ZHN společný česko-slovenský protichemický prapor a polní nemocnici.¹ K významným mimoevropským zástupcům koalice se řadí Jižní Korea, Japonsko a také dvě blízkovýchodní země: Husajnem dříve anektovaný Kuvajt a Turecko, jakožto členský stát NATO.

Na opačné straně barikády stáli především zbývající tři členové RB OSN: Francie, Rusko a Čína. Mezi další významné oponenty invaze do Iráku patřilo Německo, Indie, Brazílie, Kanada, většina arabských států a také tradiční rivalové USA, jako je Severní Korea nebo Kuba.

Francouzský prezident Jacques Chirac krátce po začátku invaze řekl, že válka byla nejhorší ze všech možných řešení. Ruský prezident Vladimir Putin dokonce USA varoval, že konflikt v Iráku představuje nejvážnější krizi ve světě od konce Studené války a že otřásá základy globální stability a mezinárodního práva.² Čína žádala okamžité zastavení bojů,³ německý kancléř Gerhard Schröder označil rozhodnutí Američanů za chybné a válku okamžitě odsoudil i papež Jan Pavel II.⁴

Zajímavé jsou postoje iráckých sousedů a regionálních mocností Blízkého východu. Nejsilněji se proti válce v Iráku postavil Írán. Ač mezi ním a Irákem panovalo značné napětí, Írán si byl vědom nebezpečí vycházejícího z americké přítomnosti v sousední zemi. Mluvčí ministra zahraničí proto pohrozil, že Írán nebude nečinně přihlížet vznikající nestabilitě. Silné výhrady měla Sýrie a i přes relativně dobré vztahy

válečných operací. Válku také podporoval bývalý prezident Václav Havel. Postoj občanů ČR k invazi byl podle průzkumu Sociologického ústavu AV ČR ze 70% odmítavý. Viz http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100213s_PM30425.pdf. V oficiálním stanovisku vláda ČR vyjádřila pochopení k vojenskému zásahu v Iráku, ale kvůli chybějícímu mandátu RB OSN se do bojů odmítla přímo zapojit a poskytla pouze níže zmíněné odborníky. Viz Novák, str. 279.

¹ O misích českých chemiků a zdravotníků v Kuvajtu a v Iráku viz Marek, str. 42-43.

² Viz http://articles.cnn.com/2003-03-28/world/sprj.irq.putin_1_iraq-war-russian-president-vladimir-putin-cold-war?_s=PM:WORLD.

³ V. Poledne, str. 97.

⁴ Novák, str. 298.

s Washingtonem Egypt. Prezident Mubarak se totiž obával očekávaných lidových bouří, které by mohly ohrozit jeho vládu. Válku oficiálně odsoudili také Saúdové a Jordánci. Turecko sice bylo členem Koalice ochotných a také NATA, ale k válce mělo námitky a odmítlo poskytnout své území pro původně plánovaný útok na severní hranici Iráku. Podporu Američanům poskytly Katar, na jehož území si spojenci zřídili velitelské centrum, a Kuvajt, ze kterého byla invaze vedena.¹ Samozřejmým spojencem byl Izrael. Ten byl ale od útoku na Irák z důvodů narušení křehkého americko-arabského spojení odrazován.²

Zbývá nám představit stanoviska mezinárodních organizací. Začneme Radou pro spolupráci arabských států v Zálivu (CCASG). Její členové, tedy Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty, Kuvajt, Katar, Bahrajn a Omán jsou tradičními spojenci USA. Jejich vztah lze zjednodušeně charakterizovat jako poskytování vojenské bezpečnosti ze strany Američanů výměnou za výhody spojené s ropným bohatstvím. I přes tuto symbiózu měli členové CCASG k válce vážné výhrady. Jedním z pilířů organizace totiž byla společná regionální politika založená na udržování mocenské rovnováhy mezi Irákem a Íránem. Oslabením Iráku by se zvýšila vážná hrozba vzestupu šíitského vlivu v celé oblasti.³ Další okolností bylo arabské veřejné mínění, které jasně intervenci Američanů odsuzovalo. Reakce států CCASG sice nebyly jednotné, ale všechny se pohybovaly v opatrných hranicích veřejné kritiky války a tiché podpory projevující se poskytnutím svého území a základen k válečným operacím. Takováto alespoň zdánlivě jednotná stanoviska však již nemůžeme hledat u Ligy arabských států (LAS), a už vůbec ne u Evropské unie (EU), Severoatlantické aliance (NATO), nebo dokonce u Organizace spojených

¹ O důvodech spojení Kataru a USA viz Novák, str. 277-278.

² Postoje zemí Blízkého východu k válce v Iráku uvedené v odstavci byly čerpány z <http://www.globalsecurity.org/military/ops/iraq-view.htm> a z http://en.wikipedia.org/wiki/Governmental_positions_on_the_Iraq_War_prior_to_the_2003_invasion_of_Iraq.

³ ÇETĐNOĞLU, str. 95-98.

národů (OSN). Válka v Iráku způsobila vnitřní rozpolcení mezinárodních organizací a zejména u posledně jmenované znamenala zároveň selhání její základní funkce. Rozhodnutí americké vlády vstoupit do války s Irákem a odmítnutí vrátit se do RB OSN pro zvláštní schválení vojenské akce tak svědčí o neefektivnosti světové instituce.¹

¹ Kennedy, str. 110.

5 OPERACE IRÁCKÁ SVOBODA

5.1 Začátek invaze

Přibližně měsíc před vypuknutím invaze bylo v Kuvajtu připraveno kolem 100 000 amerických vojáků a do oblasti se začala soustřeďovat také námořní, letecká a pozemní technika. 17. března ve 20:00 dal prezident Bush Husajnovi a jeho synům ultimátum, podle kterého se měli do čtyřiceti osmi hodin vzdát moci a opustit Irák.¹ Každému bylo jasné, že tyto podmínky nebudou splněny. Proto se invazní jednotky v Kuvajtu ještě před podáním ultimáta začaly přesouvat k irácké hranici. Konečný rozkaz k útoku byl Bushem podepsán 19. března v 18:30 ve Washingtonu.² První bomby dopadly na Bagdád 20. března přibližně v půl šesté ráno místního času.³ Nejednalo se však o žádné masové bombardování, jak bylo proklamováno. CIA totiž získala informace, že se na Farmách Durá na jihu Bagdádu nacházejí vrcholní představitelé iráckého režimu.⁴ Proto byla operace zahájena předčasně. Na zničení vybraných cílů bylo použito střel *Tomahawk* s plochou dráhou letu vypálených z lodí a ponorek v Perském zálivu. Na zničení podzemních bunkrů vzlétly z letecké základny Al-Udajd v Kataru dva neviditelné bombardéry *F-117 Stealth*, jež nesly téměř tunové pumy.⁵ Komplex na předměstí Durá byl srovnán se zemí. Ukázalo se ale, že zde Husajn nebyl. Po třech hodinách odvysílala irácká televize jeho emotivní projev, ve kterém vyzýval irácký lid k boji.⁶ Pozemní invaze přes kuvajtskou hranici začala po osmé hodině večerní. Americko-britské jednotky zamířily k jihoirácké Basře a přístavu

¹ Bushova řeč viz <http://www.youtube.com/watch?v=1Xycyq2j8JI>.

² Novák, str. 286.

³ V. Poledne, str. 95. Rozdílná časová pásma mezi Washingtonem, Evropou a Irákem způsobují odlišné údaje o začátku války. Za oficiální počátek je považováno bombardování Bagdádu 20. března v 5:34 ráno. V tento okamžik bylo v Londýně 2:34 a ve Washingtonu byl 19. březen, půl desáté večer. V dalších kapitolách se budou data a časy řídit iráckými časovými údaji.

⁴ Novák, str. 286.

⁵ Viz <http://edition.cnn.com/SPECIALS/2003/iraq/war.tracker/03.19.index.html>.

⁶ Kubal a spol., str. 25.

Umm Kasr. Americká 3. pěší divize se vydala severním směrem s vidinou rychlého postupu na Bagdád. Současně začaly v západním Iráku výsadky zaměřené na obsazení letišť a vojenských objektů. Uskutečněny byly rovněž první vlny náletů. Odpověď Iráku spočívala pouze v odpálení tří raket na Kuvajt. Ty však nezpůsobily žádné škody.¹

5.2 Velení spojenecké a irácké armády

Spojeneckou armádu tvořily jednotky ze čtyř zemí. Vrchním velitelem ozbrojených sil je podle americké ústavy prezident, v té době jím tedy byl G. W. Bush. Jeho hlavním poradcem byl ministr obrany Donald Rumsfeld. V čele Centrálního velitelství armády Spojených států (CENTCOM) stál generál Tommy Franks. Ten zodpovídal za veškeré vojenské operace provedené na území Iráku. Nepřímo mu podléhali také velitelé ozbrojených sil ostatních zemí.² Těmi byli Brian Burridge – velitel Britského národního kontingentu a Maurie McNarn – velitel australských jednotek.³ Stěžejní úlohu při pomoci koaličním vojskům na severní frontě sehrál také vůdce Peshmergy a současný generál iráckých ozbrojených sil Babaker Zebari.⁴

Vrchním velitelem iráckých ozbrojených sil byl Saddám Husajn. Většina ostatních čelních představitelů iráckého režimu pocházela přímo z Husajnovy rodiny nebo z jednotlivých kmenů žijících ve městě Tikrít.⁵

¹ Kubal a spol., str. 26.

² Např. australský velitel Maurie McNarn měl právo odmítnout navrhované úkoly od Frankse, pokud by byly v rozporu s mandátem, který mu udělila australská vláda.

³ Seznam nejvýznamnějších amerických, britských a australských velitelů ozbrojených sil v Iráku viz <http://edition.cnn.com/SPECIALS/2003/iraq/forces/coalition/index.html>.

⁴ Viz http://en.wikipedia.org/wiki/Babaker_Shawkat_B._Zebari.

Peshmerga je termín označující ozbrojené kurdské bojovníky. Během invaze byla složena z přívrženců KDP i PUK – obou frakcí, které mezi sebou v roce 1996 vedly občanskou válku.

⁵ Tikrít je provinční město ležící v severní části středního Iráku asi 8 km od Saddámovy rodné vesnice al-Audžá. Z Tikrítu a jeho okolí pochází mnoho armádních důstojníků, jejichž vojenská tradice sahá až do dob krále Fajsala I. Viz Coughlin, str. 46. Saddám podporoval právě muže z „rodného“ Tikrítu, kteří tvořili páteř jeho režimu i tzv. Zlaté divize. Viz Kubal a spol., str. 444.

Staršímu Husajnovu synovi Udajovi podléhala polovojenská milice fedajínů.¹ Elitě iráckých ozbrojených složek, tzv. Republikánské gardě, velel Saddámův mladší syn Kusaj.² Ten měl během invaze na starost také obranu centrální irácké zóny.³ Druhou obrannou zónu zahrnující severní Irák měl před spojenci a Kurdy bránit druhý nejvýznamnější muž v zemi a místopředseda RRV Izzat Ibrahim ad-Dúrí, který po pádu režimu a zadržení Husajna dál skrytě pokračoval v odboji proti okupantům. Obranu Basry a zónu zahrnující jižní Irák dostal na starost Saddámův bratranec a člen RRV Alí Hasan al-Madžíd, zvaný též „Chemický Alí“.⁴ Dalšímu členovi RRV Mizbán Chidr Hádímu připadla východní zóna. Mezi nejvýznamnější postavy státní správy patřili také ministr obrany Sultán Hášim Ahmad Taj, viceprezident Tahá Jásín Ramadán a vicepremiér a bývalý ministr zahraničí Tárík Azíz.⁵

5.3 Strategie válčících stran

Američané a Britové si připravovali půdu pro válku již několik let dopředu. Irák byl od začátku Války v Zálivu podrobován systematickým náletům, které výrazně snížily účinnost jeho protivzdušné obrany. Navíc uvalená mezinárodní embarga znemožnila Iráku výraznější modernizaci zastaralé vojenské techniky. V létě roku 2002 vyslala CIA do Iráku polovojenské oddíly, které měly tajně navázat kontakty s kurdským

¹ Ač odborná literatura uvádí arabský termín *fedájín*, tedy česky *partyzán*, my se v práci přikloníme na základě porady s rodilými mluvčími k výrazu *odbojář* (arabsky *al-Muqáwimun*, ze slovesa *qáwama* = bojovat proti, stavět se proti), který prý lépe vystihuje povahu těchto bojových jednotek.

² Viz <http://www.globalsecurity.org/military/world/iraq/qusay.htm>.

³ Husajn krátce před začátkem invaze rozdělil Irák do čtyř zón, jejichž obranu svěřil do rukou nejvyšších představitelů režimu. Viz <http://www.albawaba.com/news/iraq-prepares-war-country-divided-four-military-zones>.

⁴ Své přízvisko si zasloužil díky nasazování chemických zbraní při genocidě kurdského obyvatelstva.

⁵ 55 členů nejužšího iráckého vedení viz <http://kurdove.ecn.cz/zpravodajstvi.shtml?x=142470> nebo také v podobě populárních hracích karet na <http://www.defense.gov/news/Apr2003/pipc10042003.html>.

vedením, provést detailní špionáž a identifikovat špičky iráckého režimu.¹ V počáteční fázi války byli tito hodnostáři s cílem vyvolat v zemi chaos odstraňováni.² Několikadenní přípravné nálety se ale nekonaly. Pozemní invaze začala kupodivu hned první den války. Důvodem bylo rychlé zajištění ropných polí na jihu Iráku, které Husajn nařídil zapálit.³

Hlavní fronta byla otevřena na hranici s Kuvajtem. Původní spojenecký záměr vytvořit paralelní severní frontu byl zmařen Tureckem, které odmítlo k těmto účelům své území poskytnout. Proto byly speciální americké jednotky vysazovány přímo v severním Iráku.⁴ Odtud postupovaly na jih společně s Kurdy. Výsadky se prováděly také na západě země, kde měli vojáci zajistit letiště a důležité vojenské objekty. Základní spojeneckou strategií byl „Šok a hrůza“ (Shock and awe).⁵ Jednalo se o kombinaci rychlosti, momentu překvapení a šoku způsobeného masivním bombardováním.⁶ Spojenci měli co nejrychleji postupovat iráckým územím na Bagdád. Proto se dobýváním velkých měst zabývaly pouze dílčí části armády,⁷ zatímco hlavní síla mířila stále vpřed.⁸ Mezitím probíhalo v ještě nedobytých oblastech silné bombardování nepřátelských pozic. Další účinnou metodou byla informační válka. Americká média často propouštěla do světa desinformační zprávy, podle kterých Iráčané kladou minimální odpor, a

¹ Viz http://en.wikipedia.org/wiki/2003_invasion_of_Iraq, sekce *Preparations for war*.

² Kubal a spol., str. 38.

³ Novák, str. 293.

⁴ Kubal a spol., str. 441.

⁵ Podrobný popis principu hlavní spojenecké strategie *Shock and awe* viz <http://www.airforce-magazine.com/MagazineArchive/Pages/2003/November%202003/1103shock.aspx>.

⁶ Ač USA a VB věděly, že Irák již na začátku války nemá adekvátní sílu k obraně, bylo během invaze použito několik tisíc tun leteckých pum. Takovýto nepřiměřený útok může být důkazem silného lobby zbrojařských firem uvnitř amerického vedení a tendence vyzkoušet nově vyvinuté zbraně.

⁷ Kvůli minimalizaci spojeneckých ztrát způsobených bojem v městských centrech byla prozatím dobývána pouze předměstí a zbytek města byl obklíčen. V. Poledne, str. 99.

⁸ Této vojenské taktice se také někdy říká „Žabí skoky“.

někteří vysocí činitelé dokonce vyjednávají o kapitulaci, což nebyla pravda.¹

Irácké velení vědělo, že proti technické převaze spojenců nelze zvítězit. Jedinou možností bylo zapojit Američany do vleklé války, ve které jim budou působit vysoké ztráty. Veřejné mínění Západu by pak mohlo být klíčem k ukončení války. Husajn již dříve, před válkou v roce 1991, prohlásil: „*Velké ztráty dokážeme akceptovat jenom my, Američané nikoliv. Když ztratí příliš mnoho vojáků, neunesou to.*“²

Podobně jako při Válce v Zálivu Saddám nařídil zapálit ropné vrty a pokusil se zapojit do konfliktu Izrael odpalováním raket na jeho území. Součástí irácké strategie byl také mediální boj. V irácké televizi se stále dokola objevovaly záběry zajatých a mrtvých amerických vojáků.³ Ministr informací Muhammad Sahnaf neustále podával zahraničním novinářům klamné informace zcela popírající zjevnou realitu. Dokonce, když už Američané dobývali centrum Bagdádu, prohlásil: „*Naši vojáci jim dávají lekci, na kterou nezapomenou.*“⁴

Z dnešního pohledu bylo vysoce účinné propojení konfliktu s islámskou věcí. Zahraniční islámští bojovníci tvořili významnou součást iráckých sil a na rozdíl od běžné armády byli velmi odhodlaní. Problém spojeneckým vojákům činilo také rozlišování neuniformovaných odbojářů od civilního obyvatelstva, což vedlo k četným válečným omylům. Velké potíže Američanům působily rovněž sebevražedné útoky a napadání zásobovacích tras, dlouhé od kuvajtské hranice až k Bagdádu.⁵

¹ V. Poledne, str. 98

² Coughlin, str. 288-289.

³ Kubal a spol., str. 69.

⁴ Novák, str. 317.

⁵ Problémy spojenců vyplývající z členění odbojářů, sebevražedným atentátům a útokům na zásobovací konvoje viz V. Poledne, str. 100 a Novák, str. 301-302 a 306.

5.4 Vojenská síla

V této kapitole se budeme zabývat vojenským potenciálem spojenecké a irácké armády. V jednotlivých podkapitolách rozdělených dle armádní typologie uvedeme názvy, základní charakteristiku a kvantitu příslušných vojenských prvků.¹

5.4.1 Bojové jednotky

Celkové množství vojáků zapojených do bojů proti Husajnovi se odhaduje téměř na 300 000.² Jednotlivé údaje se ovšem výrazně liší. Některé zdroje totiž do tohoto počtu nezahrnují zhruba 70 000 kurdských bojovníků, jiné zase uvádějí jen ty spojenecké jednotky, které do boje zasáhly přímo. Více jak polovina ze všech 148 000 amerických vojáků patřila k 1. expedičnímu sboru námořní pěchoty.³ Hlavní tíhu bojů ovšem nesla 3. pěší divize tvořená 20 000 muži. Tato mechanizovaná jednotka postupovala od kuvajtských hranic přímo na Bagdád. Při dobývání irácké metropole ji podporovala 101. výsadková divize vybavená bojovými helikoptéry a čítající kolem 17 000 vojáků.⁴ Britové do bojů nasadili především 1. obrněnou brigádu sestavenou z 20 000 mužů. Do války se zapojilo také zhruba 2000 Australanů, z velké části tvořící posádku lodí, a necelých 200 Poláků, zejména příslušníků speciální jednotky Grom.⁵

Ve válce v Iráku hrály speciální jednotky důležitou roli. Jejich úkolem byl hlavně průzkum, nekonvenční válčení, boj s terorismem a jiné akce, při kterých by bylo nasazení běžné armády nevhodné nebo příliš

¹ Z rozsahových důvodů se v práci zmíníme pouze o těch vojenských jednotkách a technice, které byly za války využívány ve velkém měřítku, sehrály stěžejní roli nebo byly něčím atypické.

² Novák, str. 287.

³ Kubal a spol., str. 440-441.

⁴ Novák, str. 289, Kubal a spol., str. 442.

⁵ Viz <http://edition.cnn.com/SPECIALS/2003/iraq/forces/coalition/index.html>, sekce *COALITION*.

riskantní. V Iráku působily kromě polských Grom např. americké Rangers, Delta Force, SEALs nebo britské SAS.¹

Pravidelnou iráckou armádu tvořilo 17 divizí o 350 000 nepříliš dobře vyzbrojených a vycvičených mužích.² Naopak pevnou základnou iráckých ozbrojených sil bylo 6 divizí Republikánské gardy. Tato irácká elita čítající 60 – 100 000 kvalitně vyzbrojených a dobře placených vojáků měla za úkol zabránit invazním silám dobýt Bagdád.³ Pomyslnou sedmou divizi představovala tzv. Zlatá divize, neboli Speciální republikánská garda. Jednalo se o nejlépe vyzbrojené a vysoce spolehlivé muže pocházející většinou z Husajnova „rodného“ Tikrítu. Jejich úlohou bylo chránit samotného prezidenta, nejvyšší představitele režimu a klíčové budovy irácké metropole. Počet tohoto výkvětu irácké armády činil asi 15 000 mužů.⁴ Nejtvrdší odpor během invaze však kupodivu nekladla Republikánská garda, ale lehce vyzbrojené polovojenské milice islámských dobrovolníků, kterým se říkalo Saddámovi fedájíni (odbojáři). Jednalo se o 10 – 40 000 neuniformovaných mladých ozbrojenců toužících bojovat proti okupantům.⁵ Vedli guerillovou válku z nepřehledných městských čtvrtí, kde se smazávala výrazná technická převaha spojenců. Patřili k nim také zahraniční dobrovolníci, kteří nebojovali ani tak za Husajna, jako za ochranu islámského území proti jinověrcům. K odbojářům se přidala i část Lidové armády, dříve ozbrojených složek strany *Baas*.⁶ Poslední významnější článek iráckého odporu sestával z příslušníků extremistické organizace *Ansar al-Islam*,

¹ Viz <http://edition.cnn.com/SPECIALS/2003/iraq/forces/coalition/index.html>, sekce *SPECIAL OPERATIONS FORCES*.

² Kubal a spol., str. 443.

³ Počet příslušníků Republikánské gardy odhaduje Novák na více než 60 000, ve speciální edici CNN *War in Iraq* se objevuje údaj 80 000 a Kubal a spol. uvádí v knize *Válka o Irák* až 100 000.

⁴ Kubal a spol., str. 444. (Některé arabské zdroje však uvádějí až dvojnásobný počet.)

⁵ Novák, str. 290, početní údaj viz

<http://edition.cnn.com/SPECIALS/2003/iraq/forces/iraq/security/>.

⁶ Novák, str. 290.

kteřá byla prodlouženou rukou *Al-Káidy* v Iráku a bojovala za zdejší založení islámského státu.¹

5.4.2 Pozemní technika

Na spojenecké straně se ve válce nejvíce uplatnila 3. pěší mechanizovaná divize. Disponovala asi 250 tanky typu *M1A1 Abrams* vyzbrojenými kanónem ráže 120 mm a kulometry ráže 7,62 mm. Vedle nich divize vlastnila také více jak 200 obrněných vozidel *Bradley* s kanónovou ráží 25 mm. Nejrozšířenějšími vozidly americké armády v Iráku bylo několik typů *Humvee*, víceúčelových terénních vozidel většinou vyzbrojených kulometem ráže 7,62 mm. Hojně byla užívána 155 mm samohybná houfnice *M109A6 Paladin* s dostřelem až 30 km a protiraketový systém *Patriot* vybavený až osmi střelami s doletem 100 km.² Britové nasadili své hlavní bojové tanky *Challenger II*, stejně jako u *Abramsů*, disponující schopností palby munice vyrobené z ochuzeného uranu.³

Většina irácké výzbroje pocházela z bývalého Sovětského svazu. Základ pozemních sil sestával z 2 200 – 2 500 sovětských tanků *T-72* a starších *T-62* a *T-55*. I když většinu tanků tvořily modernější *T-72*, jejich účinný dostřel byl nižší než u spojeneckých tanků a pancéřování snadno

¹ Viz <http://www.nctc.gov/site/groups/ai.html>.

² Přesné názvy a parametry pozemní techniky uvedené v odstavci byly převzaty z ESTES, str. 4, 6, 11-13 a z <http://edition.cnn.com/SPECIALS/2003/iraq/forces/weapons/index.html>, sekce GROUND WEAPONS. Počty příslušných tanků a obrněných vozidel uvádí Novák na str. 289.

³ Podle http://www.valka.cz/clanek_883.html jsou prozatím vlivy radiace z munice s ochuzeným uranem na zdraví vojáků neprokazatelné. Zvýšený výskyt rakoviny v Iráku prý může být dán souhrou dalších faktorů, jako jsou zplodiny vznikající hořením ropy nebo uvolňování látek z chemických zbraní zničených během bombardování iráckých skladů. Ke zcela odlišným závěrům však dochází PhDr. Miroslav Belica se svým synem v knize: *Co nezavály písky Mezopotámie*. Na str. 219-225 objasňují radioaktivní a vysoce toxickou povahu ochuzeného uranu. Více o této problematice najdete v kapitole DŮSLEDKY VÁLKY V IRÁKU.

prorazila munice z tvrdého uranu.¹ Zbytek bojových vozidel tvořilo kolem 1400 sovětských obrněných transportérů *BMP-1* a novějších *BMP-2*, které jsou vyzbrojeny i protitankovými střelami.² Iráčané disponovali také samohybným protiletadlovým systémem *ZSU-23-4* se čtyřmi 23 mm kanóny schopnými pálit 1000 ran za minutu a početným dělostřeleckým arzenálem obsahujícím pře 3000 kusů artilerie.³

5.4.3 Letectvo

Vzdušné síly tvořily zásadní prvek spojenecké armády. Využívány byly americké těžké bombardéry *B-52H Stratofortress* schopné nést více jak 30 tun munice či multifunkční bombardéry *B-2 Spirit* a *B-1B Lancer*. Ze stíhacích strojů se nejvíce uplatňovaly ve Státech vyráběné *F/A-18 Hornet* vybavené mimo jiné „chytrými bombami“ *JDAM*,⁴ dále *F-15*, pomalejší, ale zato obratnější *F-16*, či různé typy britského stroje *Tornado*. Z dalších útočných strojů můžeme jmenovat *A-10 Thunderbolt* nebo těžce identifikovatelný *F-117 Nighthawk*, jehož útok zahajoval celou operaci Irácká svoboda.⁵ Pro podporu pozemního vojska představovaly klíčovou roli helikoptéry, zejména protitankové americké stroje *AH-64 Apache* a britské *Lynx*. Rozšířeně se užíval také filmově proslavený model *UH-60 Black Hawk*. Zajímavou technologií nabízejí bezpilotní letouny, především průzkumný *RQ-1 Predator*. Během války se používala

¹ Počet tanků viz Novák, str. 289, porovnání dostřelu amerických Abramsů a sovětských T-72 vyplývá z parametrů na http://www.valka.cz/clanek_1132.html a http://www.valka.cz/clanek_11115.html.

² Novák, str. 289.

³ Viz <http://edition.cnn.com/SPECIALS/2003/iraq/forces/weapons/index.html>, sekce GROUND WEAPONS.

⁴ Podrobněji se o tzv. „chytrých bombách“ zmíníme v kapitole *Munice*.

⁵ V. Poledne, str. 95.

také letadla nákladní, tankovací a stroje vybavené systémem včasného varování.¹

Irácké letectvo bylo výrazně poškozeno během První války v Zálivu. V průběhu 90. let se další letadla musela vyřazovat z provozu kvůli nedostatku náhradních dílů.² Některé stroje se zase nevrátily z Íránu, kam je Husajn z obavy před zničením poslal, jiné byly ukryty pod zem.³ V roce 2003 tak proti spojencům stálo pouze několik zastaralých ruských *MIG-21* a modernějších *MIG-29*. Z další letecké techniky stojí za zmínku pouze 13 kusů francouzských stíhaček *Mirage F1*.⁴ Z dostupných zdrojů však není známo, že by se irácké letectvo během invaze vůbec někdy do bojů zapojilo.

5.4.4 Námořnictvo

Z amerického námořnictva se na bojích nejvíce podílela letadlová loď s nukleárním pohonem *USS Abraham Lincoln*. Toto přes 330 m dlouhé a 76 m široké plavidlo bylo schopno pojmout až 90 letadel a vrtulníků.⁵ Zajímavé je, že některé z dalších pěti nasazených amerických letadlových lodí operovaly až ze Středozemního moře, nikoli přímo z Perského zálivu. Kromě letadlových lodí se do války zapojily také křižníky, fregaty, torpédoborce, ponorky, tankery a transportní lodě.⁶ Z britského námořnictva uvedeme za všechny letadlovou loď *HMS Ark Royal* nesoucí stíhací bombardéry *Harrier GR7* a vrtulníky *Sea King*.⁷

¹ Všechny typy spojeneckých vzdušných sil použitých ve válce spolu s jejich základními vlastnostmi jsou uvedeny na

<http://edition.cnn.com/SPECIALS/2003/iraq/forces/weapons/index.html>, sekce AIRCRAFT.

² Viz <http://edition.cnn.com/SPECIALS/2003/iraq/forces/iraq/air.force/index.html>.

³ Viz http://www.valka.cz/clanek_11930.html.

⁴ Typy iráckých stíhacích strojů lze shlédnout na

<http://edition.cnn.com/SPECIALS/2003/iraq/forces/weapons/index.html>, sekce AIRCRAFT.

⁵ Viz <http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/23980>.

⁶ Viz <http://edition.cnn.com/SPECIALS/2003/iraq/forces/weapons/index.html>, sekce WARSHIPS.

⁷ Viz <http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/11662>.

Australané vyslali 3 lodě schopné dohromady pojmout 7 vrtulníků *Sea Hawk*.¹

Irácké pobřeží měří pouhých 58 km.² Protože irácké námořnictvo bylo roku 1991 téměř celé zdecimováno, nezbyla Iráčanům jiná možnost než tento strategicky důležitý přístupový pás před novým náparem zaminovat. Poslední zbytky námořních sil tvořily vodní skútry a asi 150 malých hlídkových člunů *SWARY*.³

5.4.5 Munice

Základem americké muniční výzbroje byly GPS systémem naváděné pumy *JDAM*. Výhoda této „chytré munice“ spočívá ve vysoké přesnosti a využitelnosti za jakéhokoliv počasí. Samotná *JDAM* je namontována na těla bomb typu *GBU*. Bomby mohly nést jak bombardéry *B-1*, *2 a 52*, tak stíhací stroje *Hornet* nebo *F-16*. Takové stroje nesly většinou *JDAM* s tělem *GBU-31* o váze 900 kg.⁴ Hojně se využívaly řízené střely s plochou dráhou letu *Tomahawk*. Použit byl nejnovější typ *AGM-86C*. Střela váží 1,5 tuny, je přes 6 m dlouhá a naváděná GPS systémem. Dolet činí 650 km. Vystřelovány jsou převážně z lodí a ponorek, nositelem může být ale i bombardér *B-52*.⁵ Velice zajímavé byly také úvahy o svržení v té době nejsilnější nenukleární bomby *GBU-43 MOAB* na město Tikrít. Tato „Matka všech bomb“ vážící téměř 10 tun byla převezena do Iráku, ale nakonec použita nebyla.⁶

Irácké zásoby obsahovaly asi 2000 kusů řízených protitankových střel, dále řízené střely *FAW 200* s doletem okolo 200 km,⁷ čínské rakety

¹ Viz <http://edition.cnn.com/SPECIALS/2003/iraq/forces/coalition/australian/>.

² Viz <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/iz.html#>.

³ Viz <http://www.globalsecurity.org/military/world/iraq/navy.htm>.

⁴ Viz <http://www.globalsecurity.org/military/systems/munitions/jdam.htm>.

⁵ Viz <http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/19645/title/USA-AGM-86>.

⁶ Viz <http://forum.valka.cz/viewtopic.php/p/34022#34022>.

⁷ Viz <http://edition.cnn.com/SPECIALS/2003/iraq/forces/weapons/index.html>, sekce MUNITIONS.

Seersucker s plochou dráhou letu užívané proti lodím, rakety krátkého doletu *Ababil-100* s maximálním doletem 150 km a několik dalších, ještě slabších typů.¹ Vážnější obavy však vzbuzovalo podezření spojenců na Iráčany doposud vlastněné malé množství sovětských balistických střel *SCUD-B*. Iráčané dokonce vyvinuli vlastní a dokonalejší modifikaci této rakety. Jednalo se o raketu *Al-Hussein* s doletem téměř 650 km a schopností nést chemické či biologické zbraně.² Iráčané jich před válkou měli vlastnit až 20, ale během války nebyly, stejně jako *SCADY*, použity.³

5.4.6 Nekonvenční výzbroj

Jelikož bylo jednou z hlavních příčin invaze podezření Iráku z vlastnictví ZHN, spojenci se na případný chemický nebo biologický útok dobře připravili. Jejich vybavení obsahovalo ochranné masky a obleky založené většinou na filtrační technologii využívající vlastnosti aktivního uhlí pohlcovat vzdušnou vlhkost i s navázanou škodlivou látkou. Dále disponovali řadou nejmodernějších detektorů od ručních přístrojů po obrněná vozidla vybavená přetlakovou kabinou a schopná zjistit přítomnost ZHN v okolí. Americké zásoby obsahovaly také jaderné hlavice *B-83* a *B-61*. Prvně jmenovaná dosahuje síly až dvou milionů tun TNT a je zhruba 100x silnější než bomba svržená na Hirošimu.⁴

Dnes víme, že Husajn již od konce 80. let žádné ZHN nevlastnil. Protože však Irák nikdy nedodal úplnou dokumentaci o likvidaci dříve prokazatelně vlastněném množství těchto zbraní, existovala možnost, že si nějaké ponechal. Obavy spojencům činily možné zásoby nervově

¹ Novák, str. 297.

² Viz <http://edition.cnn.com/SPECIALS/2003/iraq/forces/weapons/index.html>, sekce MUNITIONS.

³ Kubal a spol., str. 439.

⁴ Viz <http://edition.cnn.com/SPECIALS/2003/iraq/forces/weapons/index.html>, sekce WEAPONS OF MASS DESTRUCTION.

paralytických látek tabunu, sarinu a VX, bakterie antraxu a mnohých jiných smrtících látek.¹

5.5 Průběh válečných operací

V následující kapitole vylíčíme stěžejní události určující postup spojenecké armády Irákem v jednotlivých dnech operace Irácká svoboda.² Navážeme na již dříve zmíněný začátek invaze a kapitolu uzavřeme 14. dubnem, dnem, kdy padlo poslední velké irácké město – Tikrít.

21. 3. došlo na jihu Iráku k prvnímu střetu s iráckou armádou. Slabý odpor zde kladli příslušníci 51. mechanizované irácké divize, která byla po několika hodinách bojů zničena.³ Mezitím byla úspěšně zajištěna většina jihoiráckých ropných polí a započala bitva o přístavní město Umm Kasr.⁴ Ve večerních hodinách také spojenci zahájili mohutnou leteckou operaci „Šok a hrůza“.⁵

Během 22. 3. postoupily spojenecké jednotky o více jak 200 km do nitra Iráku.⁶ Boje probíhaly především u Násiríje, kde posléze kapitulovala 11. irácká pěší divize.⁷ Na účinnější odpor se vzdávali pouze odbojáři v Umm Kasru. Na severu nastaly komplikace s Kurdy, kteří se obávali vstupu tureckých vojáků na své území.⁸ Kvůli obtížím poprvé vzniká časová odchylka oproti původnímu plánu.

¹ Pojednání o možných zásobách biologických, chemických a jaderných zbraních v Iráku viz: <http://www.cfr.org/iraq/iraq-weapons-mass-destruction/p7703>.

² Směry postupu spojeneckých jednotek, rozmístění nejdůležitějších divizí obou armád a místa důležitých bitev je možno detailně prohlédnout na obr. 5. v PŘÍLOHÁCH.

³ Novák, str. 294.

⁴ Kubal a spol., str. 43.

⁵ V. Poledne, str. 113.

⁶ Viz <http://edition.cnn.com/SPECIALS/2003/iraq/war.tracker/03.22.index.html>.

⁷ Novák, str. 300-301.

⁸ Zvěsti o tureckém úmyslu obsadit irácký Kurdistan se však ukázaly jako nepravdivé. Viz Kubal a spol., str. 57-58.

První skutečně tuhé boje propukly 23. 3., kdy američtí vojáci pronikli hlouběji do města Násiríje. Překvapeně zjistili, že se zde opevnilo velké množství odbojářů.¹ Několikadenní bitva nakonec představovala vůbec nejtěžší boje celé války. Boje mezitím ještě stále pokračovaly v Umm Kasru, na předměstí Basry a poprvé také v Nadžafu, kam se rychle přesunula americká 3. pěší divize.²

24. 3. byla velká část spojeneckého úsilí věnována přípravám na bezprostřední přiblížení 3. pěší divize k Bagdádu. Bombardována byla bagdádská velitelská a komunikační centra, letiště a také pozice Republikánských gard.³ Nálety spojenci podnikali rovněž na severoirácký Mosul a Kirkúk. Některé americké jednotky se již nacházely pouhých 100 km od irácké metropole.⁴

K dramatickému zpomalení spojeneckého postupu došlo 25. 3., v den, kdy ve středním Iráku propukla mohutná písečná bouře. I přes tyto nepříznivé podmínky byl konečně dobyt přístav Umm Kasr a Britové zcela obklíčili Basru.⁵ Po tuhých bojích padlo také centrum Násiríje a v noci na středu se spojencům podařilo obsadit strategické mosty vedoucí do centra Nadžafu.⁶

Přelomové okamžiky přinesl 26. březen. Bombardéry *B-52* a letouny *Thunderbolt* výrazně snížily bojeschopnost části Republikánských gard, jež se začala přesouvat na jih od Bagdádu s cílem zastavit spojence. Britové zase odrazili útok iráckých tanků snažících se probít z Basry.⁷ Ještě téhož dne v noci došlo v iráckém Kurdistánu k výsadbku

¹ Celou bitvu o Násiríji popisuje Novák na str. 300-302.

² Kubal a spol., str. 69-70.

³ Kubal a spol., str. 83.

⁴ <http://edition.cnn.com/SPECIALS/2003/iraq/war.tracker/03.24.index.html> uvádí vzdálenost 60 mil, což je zhruba 100 km – pokud se jedná o klasickou Anglickou statutární míli.

⁵ V. Poledne, str. 113 a Kubal a spol., str. 99.

⁶ Novák, str. 302 a 305.

⁷ Kubal a spol., str. 113-114.

příslušníků 173. výsadkové brigády. Ti měli zajistit místní letiště a připravit spolu s Kurdy půdu pro otevření severní fronty.¹

27. 3. došlo ke zlepšení počasí, což umožnilo masivní bombardování strategických cílů v Bagdádu, Republikánských gard a konvojů obrněných vozidel. Těžké boje se stále vedly v Nadžafu a Britové museli opět svádět tankovou bitvu před Basrou. Ani tentokrát se však obráncům nepodařilo z města utéci. Na severní frontě postupovali Kurdové téměř bez boje.²

Po částečném odminování iráckého pobřeží se 28. 3. podařilo dopravit do přístavu Umm Kasr humanitární pomoc. Po silných bojích v Nadžafu, během kterých byly zasaženy dva americké tanky *Abrams*, se objevila podezření, že ruské firmy poskytují irácké armádě protitankové střely.³ Dalším iráckým úspěchem bylo vypálení rakety, jež zasáhla Kuvajt City.⁴

29. 3. spojencům přibyly další dva problémy. Kvůli stížnostem Turecka a SA byli nuceni zastavit palbu na Irák z lodí operujících ve Středozemním a Rudém moři, protože některé rakety občas dopadaly i na jejich území.⁵ Druhou nepříjemnost vyvolalo poznání nové irácké taktiky – sebevražedných atentátů, které měly být v budoucnu v Iráku na denním pořádku.⁶ I přes vzniklé potíže spojenecké velení oznámilo, že k tomuto dni ovládají více jak třetinu iráckého území.⁷

¹ Viz <http://edition.cnn.com/SPECIALS/2003/iraq/war.tracker/03.26.index.html>.

² Kubal a spol., str. 127-128.

³ V. Poledne, str. 101 a 113, Kubal a spol., str. 147-148.

⁴ Viz <http://edition.cnn.com/SPECIALS/2003/iraq/war.tracker/03.28.index.html>.

⁵ Viz <http://edition.cnn.com/2003/US/03/29/sprj.irq.tomahawks/index.html>.

⁶ Čtyři američtí vojáci byli zabití při explozi taxíku řízeného iráckým důstojníkem v civilu. Viz Novák, str. 305-306.

⁷ Kubal a spol., str. 165.

30. 3. konečně padlo po více jak týdnu bojů centrum Nadžafu a spojenci již stáli pouhých 80 km jižně od Bagdádu.¹ Za této situace se u irácké metropole začaly formovat 3 divize Republikánské gardy, ale jejich síla se výrazně ztenčila po jednom z nejtěžších bombardování jejich pozic od začátku války.²

Poslední velké město před Bagdádem, Karbalá, minula americká 3. pěší divize 31. 3. a dále se posouvala k metropoli. Zajištění města spočinulo, stejně jako ve většině případů, na 101. výsadkové divizi.³ Do přístavu Umm Kasr mezitím připluly další spojenecké posily, které měly vyřešit problém s ochranou prodlužující se zásobovací linie.⁴

Prvního dubnového dne vrcholilo bombardování pozic Republikánských gard a schylovalo se k útoku na Bagdád.⁵ Americký generál Myers o stavu gard řekl: „...*some of them have been degraded to pretty lower percentages of combat capability, below 50%*...“⁶ K proslovu se odhodlal také Husajn. Písemnou podobu projevu vyzývající lid k boji přečetl v irácké televizi ministr informací Muhammad Sahnaf.⁷

2. 4. se spojenci rozhodli k rozsáhlému útoku proti třem zdecimovaným divizím Republikánské gardy jižně od Bagdádu, zejména poblíž města Karbalá.⁸ V průběhu dne se 3. pěší divize přiblížila z jihozápadu na 50 km k srdci Iráku. 1. námořní divize se blížila z jihovýchodu.⁹

¹ Novák, str. 305-306 a 315.

² Viz <http://edition.cnn.com/SPECIALS/2003/iraq/war.tracker/03.30.index.html> a Kubal a spol., str. 187.

³ Novák, str. 307.

⁴ Kubal a spol., str. 197.

⁵ Kubal a spol., str. 213.

⁶ Viz http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/2907373.stm.

⁷ Viz http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/2908147.stm.

⁸ V. Poledne, str. 104.

⁹ Kubal a spol., str. 227.

1. brigáda 3. pěší divize se 3. 4. dostala k nejvzdálenějším jihozápadním bagdádským předměstím a začala vést boj o mezinárodní letiště Saddáma Husajna, jež bránili příslušníci Speciální Republikánské gardy.¹ Za celý den spojenci podnikli 850 bojových letů. Z provozu bylo vyřazeno irácké velitelství letectva a poprvé od začátku války vypadla v Bagdádu elektrina.²

4. dubna bylo po šestihodinové bitvě dobyto Saddámovo letiště a boje se přesunuly na bagdádská předměstí. Mezi Bagdádem a městem Kút zničila námořní pěchota zbytky další divize Republikánské gardy a v severním Iráku se rozpoutala rozsáhlá dezerce.³ Přes všechny irácké neúspěchy se do médií dostaly záběry usměvavého Husajna procházejícího se po bagdádské ulici. Během dvou minut se kolem něj vytvořil početný dav jásajícího lidu.⁴

Ráno 5. 4. se poprvé do centra Bagdádu odvážila průzkumná kolona 65 tanků a 30 obrněných vozidel.⁵ Ve městě sice narazila na silný odpor, ale ten byl veden většinou lehkými zbraněmi. Při tomto výpadu zemřelo na 2000 iráckých ozbrojenců.⁶ Po několika hodinách se Američané stáhli zpět k letišti.

Na Bagdádském letišti přistál 6. 4. první americký transportní letoun s vojáky a vybavením. Bylo dokončeno obklíčení Bagdádu a ve městě probíhaly boje. Mezitím docházelo k silnému bombardování severního Iráku a na jihu Britové konečně získali centrum Basry.⁷

Nejprudší boje o Bagdád svedli Američané 7. dubna. Ráno se do metropole vydala početná kolona tanků a obrněnců. Ulice do středu

¹ Viz <http://edition.cnn.com/SPECIALS/2003/iraq/war.tracker/04.03.index.html> a Novák, str. 316.

² Kubal a spol., str. 239.

³ Viz <http://edition.cnn.com/SPECIALS/2003/iraq/war.tracker/04.04.index.html>.

⁴ Video je možné shlédnout na <http://www.youtube.com/watch?v=RjzOgyPQJbc>.

⁵ Novák, str. 318.

⁶ Počet iráckých ztrát při tomto výpadu uvádí V. Poledne na str. 106.

⁷ Viz <http://edition.cnn.com/SPECIALS/2003/iraq/war.tracker/04.06.index.html>.

města byly zaminované, zabarikádované autobusy a chráněné palbou ze střech domů. Po překonání překážek se jednotky dostaly přímo do centra, kde komplex vládních budov několik hodin urputně bránily zvláštní oddíly Republikánské gardy. Do večera však byla většina budov včetně Republikánského paláce v rukou Američanů.¹ O život toho dne přišlo kolem 2000 Iráčanů a údajně jen 10 amerických vojáků.²

8. 4. se nejvěrnější Saddámovi muži spolu se zahraničními dobrovolníky pokusili dobýt zpět vládní komplex v centru Bagdádu. Jejich sebevražedný protiútok po mostech přes Tigris byl však rozdrčen letectvem. Krátce poté 3. pěší divize dobyla most Republiky a spojila se s námořní pěchotou ve východním Bagdádu.³ O mezinárodní pobouření se toho dne postarala posádka amerického tanku, která vystřelila na hotel Palestina, kde sídlili zahraniční novináři.⁴

Již 9. 4. Američané ovládli většinu hlavního města. Irácké vedení se toho dne zhroutilo a jeho nejvyšší představitelé zmizeli. Po celém Bagdádu propukl chaos a silné rabování, kterého nebyly ušetřeny ani památky bagdánského muzea.⁵ V šíitských oblastech se rozpoutaly bouřlivé oslavy provázené záběry amerických vojáků strhávajících na náměstí Firdos Saddámovu sochu.⁶

¹ Novák, str. 320-322.

² Množství padlých Iráčanů udává V. Poledne na str. 114, počet zabitých Američanů vyplývá z údajů na <http://edition.cnn.com/SPECIALS/2003/iraq/war.tracker/04.07.index.html> (CASUALTIES) porovnaných s údaji z minulého dne. (Vzhledem k neověřitelnosti údajů z jiných zdrojů však musíme tento počet brát s jistou rezervou.)

³ Novák, str. 322-323.

⁴ Při incidentu zahynuli 2 pracovníci agentury Reuters. Viz Kubal, str. 321.

⁵ V. Poledne, str. 108-109 a Kubal a spol., str. 347. Američtí vojáci v několika prvních dnech po pádu Bagdádu proti rabujícím davům vůbec nezasahovali.

⁶ Video zaznamenávající americký vyprošťovací tank, jak strhává diktátorovu sochu viz <http://www.youtube.com/watch?v=hWxsZK6IPU>. Belicové ve své knize uvádějí, že záběry iráckého davu doprovázejícího jásotem pád diktátorovy sochy, jež vysílaly televizní stanice po celém světě, byly zrežirované speciálním armádním útvarům psychologických operací USA.

Severoirácké město Kirkúk se vzdalo bez boje poté, co do něj 10. 4. vstoupily kurdské jednotky spolu s výsadkáři ze 173. americké brigády.¹ V beznadějně situaci po pádu Bagdádu kapituloval také celý V. armádní sbor irácké armády, jež měl bránit Mosul. Jeho příslušníci byli rozpuštěni domů. Posledním velkým městem, kde se držel odpor, zůstal Tikrít.²

11. 4. došlo k obsazení nebráněného Mosulu kurdskými a americkými vojáky. Naopak z Kirkúku se kvůli tureckým protestům museli peshmergové stáhnout. Města Ramadí a především Tikrít byla z obav před tuhou obranou silně bombardována.³ Současně započaly na jihu země operace vedené vojáky Iráckého národního kongresu (INC).⁴

Z 1. expedičního sboru americké námořní pěchoty byla sestavena skupina asi 4000 mužů, kteří se 12. 4. vydali severním směrem na Tikrít. Boje se chýlily ke konci, část námořnictva se začala stahovat a Kongres USA schválil uvolnění 80- ti miliard dolarů na úspěšné dokončení války.⁵

Vojenské operace se postupně začaly přeměňovat na operace zajišťovací. Důkazem byl i 13. duben, kdy se na shromáždění iráckých

Údajný dav byl prý složen z pouhých dvou tuctů Iráčanů, zejména ze členů INC. Belicové, str. 299-300.

¹ Postup Kurdů a jejich vzrůstající vojenská síla po celou dobu války jitrily vztahy mezi Washingtonem a Ankarou. Po pádu Bagdádu opět Turecko odmítlo žádost Američanů o zpřístupnění svého území pro otevření severní fronty. Novák, str. 328.

² Kubal a spol., str. 373, Novák, str. 330.

³ Kubal a spol., str. 389.

⁴ *Irácký národní kongres* (INC) vznikl krátce po válce v Zálivu jako exilová politická organizace složená z odpůrců Saddáma Husajna. Jejimi členy byli Kurdové, sunnité i šíité; světští politici, bývalí armádní důstojníci i fundamentalisté. INC byl financován CIA a společně s ní prováděl v severním Iráku speciální vojenské mise ještě před spojeneckou invází. Organizace dnes zastává v politickém prostředí postsaddámovského Iráku stěžejní roli. Ideologicky spadá pod sekularismus a liberalismus a jejím vůdcem je šíita Ahmad Šalabí. Více informací viz http://en.wikipedia.org/wiki/Iraqi_National_Congress, Belicové, str. 164-175 nebo na oficiálních stránkách INC v arabštině: <http://inciraq.com/>.

⁵ Viz <http://edition.cnn.com/SPECIALS/2003/iraq/war.tracker/04.12.index.html>, počet příslušníků úkolové skupiny Task Force Tripoli pověřené dobytím Tikrítu uvádí Novák na str. 330.

úředníků v Bagdádu začal projednávat jejich návrat do služby. Prioritním cílem bylo především zastavení rabování a posléze položení základů pro budování nového Iráku.¹

Za poslední den velkých bojových operací můžeme považovat 14. duben 2003. V tento den Američané téměř bez boje ovládli poslední symboly starého režimu – město Tikrít a Saddámovu rodnou vesnici al-Audžá.² Americký generál Stanley Allen McChrystal přitom uvedl: „*I would anticipate the major combat engagements are over because the major Iraqi units on the ground cease to show coherence.*“³

Přestože již 1. května prezident Bush oficiálně oznámil na letadlové lodi Abraham Lincoln, že hlavní bojové operace byly ukončeny a koalice se nyní věnuje pouze zajištění a rekonstrukci Iráku,⁴ válka měla z důvodů, které uvedeme později, trvat ještě více jak sedm let.

5.6 Materiální a lidské ztráty

Podle oficiálních údajů zahynulo k 1. květnu 2003 402 spojeneckých vojáků, z toho 351 patřilo mezi Američany.⁵ Počet vojáků zabitých přímo v boji s nepřítelem je však výrazně nižší. Mezi jiné časté příčiny smrti patřily dopravní nehody, letecké havárie a palba do vlastních řad, která měla na svědomí kolem 10% všech obětí.⁶ Množství padlých Iráčanů lze z důvodu chybějících oficiálních statistik těžko vyčíslit. Odhady různých zdrojů se liší až o osminásobek. My se opřeme o

¹ Viz <http://edition.cnn.com/2003/WORLD/meast/04/13/sprj.irq.civil.servants/>.

² Právě ve vesnici al-Audžá se opevnilo přes 2000 posledních iráckých ozbrojenců věrných Saddámovi. Zvěsti o tom, že tato poslední irácká bašta bude klást odpor několik dnů, se po silných náletech amerických letadel rozplynuly. Kubal a spol., str. 423.

³ Viz <http://www.nytimes.com/2003/04/15/world/a-nation-at-war-military-pentagon-asserts-the-main-fighting-is-finished-in-iraq.html>.

⁴ Viz http://articles.cnn.com/2003-05-01/us/bush.transcript_1_general-franks-major-combat-allies?_s=PM:US.

⁵ Viz <http://edition.cnn.com/SPECIALS/2003/iraq/war.tracker/05.01.index.html>.

⁶ Kubal a spol., str. 431-432.

důkladnou studii Carla Conetta, který udává zhruba 9 200 zabitých iráckých ozbrojenců a 3 750 ztrát na civilním obyvatelstvu.¹

Podobný nepoměr mezi iráckými a spojeneckými ztrátami můžeme zaznamenat i u zničené vojenské techniky. Spojenci přišli během hlavních bojů operace Irácká svoboda o 15 vrtulníků, 6 stíhacích strojů, 4 bezpilotní letouny a jedno dopravní letadlo *Viking*.² Z pozemní techniky bylo z boje vyřazeno zejména 16 tanků *Abrams* a několik desítek obrněných transportérů. Drtivá většina uvedených ztrát však byla způsobena nehodami, technickými poruchami nebo nechtěnými zásahy z vlastní strany. Na irácké straně byla zničena většina poměrně početných pozemních sil.³

5.7 Osud iráckého prezidenta, jeho rodiny a vůdců režimu

Po ukončení bojů se speciální americké útvary začaly zabývat pronásledováním hlavních iráckých představitelů.

Saddám Husajn byl dopaden v prosinci 2003 během operace Rudý úsvit v podzemním úkrytu poblíž města Tikrít.⁴ Během nanejvýš pochybného soudního procesu byl obviněn za svou roli při zavraždění asi 150 lidí v roce 1982, což bylo vzhledem k jeho dalším zločinům zcela absurdní.⁵ Podle rozsudku byl odsouzen k trestu smrti oběšením. Poprava proběhla v Bagdádu 30.12. 2006.¹

¹ Viz <http://www.comw.org/pda/0310rm8.html>. Studie se opírá o analýzu zpráv sdělovacích prostředků, statistik iráckých nemocnic, pohřebních ústavů a vojenského personálu obou válčících stran. Oba číselné údaje jsou uvedeny zhruba s 16% odchylkou.

² Viz http://www.fisherinstitute.org.il/_Uploads/dbsAttachedFiles/AT8-5.pdf.

³ Viz <http://www.globalsecurity.org/military/world/iraq/ground-equipment-intro.htm>.

⁴ Novák, str. 336.

⁵ Soudní proces byl jako závažně nespravedlivý odsouzen hlavními organizacemi pro lidská práva. Podle mínění proslulého kritika politiky USA Noama Chomského Saddám nemohl stanout před nestranným a spravedlivým soudem, protože by jeho obhájce měl právo předvolat i ty nejvyšší americké funkcionáře, čteně amerického prezidenta, kteří Saddámovi poskytovali významnou podporu a to i v době, kdy páchal své nejtěžší zločiny. Na povrch by se tak dostalo

Saddámovy syny Udaje a Kusaje za úplaty prozradil Saddámův dřívější přítel, v jehož vile na předměstí Mosulu společně žili. 22.7.2003 objekt obklíčilo více jak 200 amerických vojáků. Udaj a Kusaj si však zvolili jiný osud než jejich otec. Po prudké palbě a odmítnutí vzdát se museli Američané nasadit helikoptéry a protitankové střely. Všichni obránci budovy na místě zemřeli.²

Saddámova manželka Sadžída a jejich tři dcery našly azyl v Ammánu u jordánského krále Abdalláha.³

Mnoho čelních představitelů režimu se pokusilo utéct do Sýrie. Ač jim syrská vláda oficiálně odmítala poskytnout azyl, většina nejvyšších členů irácké vlády zde útočiště našla.⁴

Saddámův bratranec a velitel iráckých jednotek v jižním Iráku Alí Hasan al-Madžíd byl dopaden v srpnu 2003. Po několikanásobném odsouzení k trestu smrti, většinou za genocidu, byl na počátku roku 2010 v Bagdádu oběšen.⁵

Druhý nejvýznamnější muž v Iráku Izzat Ibrahim ad-Dúrí se stal po zatčení Saddáma Husajna novým vůdcem strany *Baas*. Významnou měrou se podílel na následném povstání proti okupantům a roku 2009 vyzval Iráčany ke svržení vlády. V současné době se jedná o

mnoho nepříjemných informací o nekalých zákulisních hrách předních světových politiků, kteří Husajnovi pomohli získat mimo jiné i zařízení pro vývoj ZHN během Irácko-iránské války. Viz Chomský, str. 60-63.

¹ Viz <http://news.bbc.co.uk/2/hi/6218485.stm>. Úplný průběh poprav natočil jeden z přítomných na mobilní telefon. Nahrávka je poměrně nekvalitní, ale poslední slova iráckého diktátora jsou opatřena anglickými titulky: <http://www.youtube.com/watch?v=5ifw6Z2Wxd8&feature=related>.

² Novák, str. 335-336.

³ Novák, str. 327. Fotografie Saddámovy rodina viz PŘÍLOHY, obr. 6.

⁴ Důvodem syrského zdráhavého přístupu k iráckým uprchlíkům bylo důkladné varování Damašku ze strany USA. Viz

<http://edition.cnn.com/SPECIALS/2003/iraq/war.tracker/04.14.index.html>.

⁵ Viz <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2010/01/201012514645847464.html>.

nejhledanějšího muže v Iráku a na jeho hlavu je vypsána odměna 10 milionů dolarů.¹

Bývalý ministr zahraničí a blízký poradce Saddáma Husajna, Tárik Azíz, se vzdal spojeneckým silám v dubnu 2003. V současné době probíhají dohady o jeho popravě, proti které vystupuje Vatikán, Rusko i některé země EU.²

¹ Viz <http://www.globalsecurity.org/military/world/iraq/al-douri.htm>.

² Viz http://en.wikipedia.org/wiki/Tariq_Aziz.

6 POSTINVAZNÍ VÝVOJ

V následujícím bloku se budeme zabývat situací v Iráku po ukončení invaze. Zaměříme se na stanovení hlavních příčin povstání proti spojeneckým jednotkám, analyzujeme povahu a cíle různorodých iráckých mocenských skupin a shrneme politický vývoj Iráku až do posledních parlamentních voleb konaných roku 2010.

6.1 Situace v Iráku na jaře roku 2003

Od nástupu Saddáma Husajna k moci zažil Irák celkem tři válečné konflikty. Období po Válce v Zálivu bylo ke všemu vyplněno častým bombardováním a téměř třinácti lety hospodářských sankcí. S pádem iráckého režimu navíc po celé zemi propuklo za tichého přihlížení amerických jednotek mohutné rabování, většina lidí přestala chodit do zaměstnání, Bagdád byl každý den paralyzován několikahodinovými výpadky elektrického proudu a hrozila humanitární krize.

Spojenečtí vojáci sice vyhráli válku, ale nyní se zdálo, že chybějí další plány. Na počátku května navštívil Bagdád náměstek ministra zahraničí USA, který se vrátil do Washingtonu naprosto znechucen chaosem a parálýzou amerických vojáků.¹ Reakcí Bílého domu bylo jmenování zástupce ústředního velitelství pro okupaci Iráku a zároveň guvernéra Iráku – Paula Bremera.² Jeho úkolem bylo stabilizování současné situace, vytvoření irácké vlády a vybudování bezpečnostních složek. Stál v čele Koaliční prozatímní správy (CPA), což byla v podstatě přechodná vláda vybavená výkonnou, legislativní i soudní mocí. Na druhé straně mělo odpovědnost za bezpečnost v zemi ještě stále velitelství CENTCOM. Novým velitelem pro Irák byl zvolen Ricardo Sanchez, okolo

¹ West, str. 3.

² Lewis Paul Bremer III. narozen roku 1941 vystudoval obory obchod a ekonomie, poté zahájil kariéru v zahraničních službách ve spolupráci s bývalým americkým ministrem zahraničí Henrym Kissingerem. Od 11. 5. 2003 do 28. 6. 2004 vykonával pravomoc nad civilní správou Iráku. Viz http://en.wikipedia.org/wiki/Paul_Bremer a West, str. 4.

něhož se vytvořilo armádní uskupení JTF-7, tedy útvar vojenských sil pro okupaci Iráku.¹

6.2 Příčiny povstání

Prvního chybného kroku při postinvazní rekonstrukci Iráku se Washington dopustil už při ustanovování okupačního vedení. Z výše uvedeného je zřejmé, že místo jednotného velení byly vytvořeny zdvojené orgány, civilní CPA a vojenská JTF-7. Tato skutečnost byla umocněna tím, že generál Sanchez byl odpovědný ministru obrany Rumsfeldovi, kdežto Bremer Rumsfeldův post přeskakoval a své postupy konzultoval přímo s poradkyní pro národní bezpečnost Condoleeuzzou Rice, která stála velice blízko amerického prezidenta Bushe.² Nejednotné velení si navzájem konkurovalo, což způsobovalo řadu potíží.

První věcí, pro kterou se Bremer rozhodl, byla debaasifikace. Činnost ve státní správě byla zapovězena všem příslušníkům strany *Baas* od hodnosti plukovníka nebo jejího civilního ekvivalentu. Jelikož ale Husajn zdevalvoval vojenské hodnosti, zákaz ze státního aparátu vyloučil namísto nejvyšších hodnostářů celých 100 000 sunnitských Iráčanů.³ Ti rázem ztratili možnost uplatnění, což je vybízelo ke změně poměrů v Iráku. Brzy je následovali příslušníci irácké armády, kterou nechal správce Bremer rozpustit v květnu. O zaměstnání a pravidelný plat tak přišlo dalších zhruba 400 000 lidí, kteří byli cvičeni k boji, a situace je donutila rozpoutat povstání.⁴

¹ West, str. 3-4.

² West, str. 4.

³ Je také nutné rozlišovat mezi režimem Saddáma Husajna a stranou *Baas*. Není možné odsuzovat všechny příslušníky této strany za politiku utvářenou Saddámem. *Baas* je legální politická strana působící v mnoha zemích Blízkého východu. Je založená především na myšlenkách arabského socialismu a nacionalismu a v Iráku měla miliony přívrženců. Viz West, str. 4-5.

⁴ Kepel, str. 196.

Další problém představovalo odmítnutí CPA uvolnit dostatečné finanční prostředky pro projekty spojené s bezpečností a neuspokojivý počet koaličních okupačních jednotek. JTF-7 mělo v Iráku k dispozici pouhých 170 000 vojáků, kteří dohlíželi na 28 milionů Iráčanů na poměrně velkém území.¹

Poslední příčinou nestability, o které se zmíníme, byla neochota CPA uspořádat okamžité místní volby. Velitel amerických vojáků v Nadžafu Chris Conlin věděl, že bezodkladné uspořádání komunálních voleb povede ve většině případů k vítězství „proamerických“ šíitských kandidátů, kteří měli momentálně s Američany relativně dobré vztahy. Bremer však jím navržený volební plán zamítl a vzkázal JTF-7, že k aktivitám tohoto typu nejsou kompetentní. Rostoucí časová prodleva mezi ukončením hlavních bojů a uspořádáním voleb vedla k výraznému poklesu popularity spojenců u šíitského obyvatelstva, což mělo za následek posílení pozic radikálního protikoaličního šíitského vůdce Muqtady as-Sadra.²

6.3 Irák – bojiště mnoha skupin

V létě 2003 propuklo v oblasti tzv. sunnitského trojúhelníku povstání.³ Útoky na okupační jednotky byly vedeny zejména nespokojenými iráckými sunnity, stoupenci bývalého režimu, islámskými radikály a zahraničními milicionáři.⁴ Guerillová válka se naplno rozhořela roku 2004, kdy se do bojů proti okupantům zapojili kromě mnoha sunnitských skupin také šíité z chudých městských čtvrtí od Sadr City až po Basru.⁵ V této době byl odboj veden více než dvaceti skupinami

¹ West, str. 8.

² West, str. 10-11.

³ Irácká sunnitská menšina žije převážně v oblasti mezi městy Bagdád, Ramádí a Tikrít. Tvar území připomíná trojúhelník, odtud tedy název „sunnitský trojúhelník“.

⁴ Novák, str. 346.

⁵ Sadr City (česky Sadrovo město, Iráčany též nazývané al-Thaura, tedy Město revoluce) je šíitské předměstí Bagdádu pojmenované po šíitském duchovním Muhammadu Sádiq as-

reprezentujícími téměř celé spektrum iráckého národa. Nejtvrdí boje se sunnitskými povstalci probíhaly ve městě Fallúdža, šíitské bouře se odehrávaly především v posvátném městě Nadžafu, Násiríji a již zmiňovaném Sadrově městě. Nejhorší situace vládla v Iráku mezi lety 2006 a 2007. V té době naplno propukla občanská válka mezi šíitskými a sunnitskými ozbrojenci. Vlny sektářského násilí začaly utíchat až roku 2008. Válka však pokračovala ještě další 2 roky a situace v zemi zůstává napjatá i po odchodu posledních amerických vojáků v roce 2011.

Z tematických důvodů práce se nebudeme zabývat podrobnějším popisem postinvazního vývoje. Pro hlubší vhled do tehdejší situace nám postačí rozbor jednotlivých skupin soupeřících v okupovaném Iráku o moc. Vytvoření takto spletné sítě ideologicky roztržštěných útvarů totiž můžeme vnímat jako přímý důsledek operace Irácká svoboda.

Irácká populace je složena z téměř 2/3 šíitských Arabů, necelých 17% sunnitských Arabů, asi 1/5 Kurdů vyznávajících většinou sunnitský islám a zbytek je tvořen hlavně křesťanskými Araby a Turkmény.¹ Musíme však hned na začátek upozornit, že Irák je a byl sekulárním státem a při organizování lidí do jednotlivých politických skupin hraje ústřední roli politická ideologie, nikoliv náboženské vyznání.

Ač ze skladby obyvatelstva vyplývá, že sunnitští Arabové představují menšinovou populaci, zastupovali v Iráku od doby Osmanské říše až po pád Saddáмова režimu vždy vedoucí postavení. Když byl v roce 2003 irácký režim svržen, sunnité svou vládnoucí pozici ztratili ve prospěch okupantů, a proto byli prvními, kdo se pokusil zvrátit poměr sil ve svůj prospěch. Ideologicky však byli rozděleni do mnoha skupin.²

Sadrovi, kterého Saddám nechal zabít. Tento chudý přelidněný slum se stal za války hlavním opěrným bodem tzv. Mahdího armády, milicí založených Sadrovým synem Muqtadou. Viz Klicperová, str. 80-81.

¹ Kepel, str. 178.

² Ač jsme již uvedli, že Iráčany je třeba dělit na základě jejich politické ideologie, nikoli podle náboženství, budeme jednotlivé skupiny uvádět v rámci širšího nábožensko-národnostního

Prvně se jednalo o stoupence strany *Baas*. Ti byli vedeni Izzatem Ibrahímem ad-Dúríim a financováni vysokými představiteli bývalého režimu, kteří uprchli do Sýrie.¹ Největší sunnitskou povstaleckou organizací byla *Islámská armáda v Iráku* (IAI), která v sobě spojovala nacionalistické a islamistické tendence. Tvořilo ji také mnoho baasistů přiklánějících se k sunnitskému islamismu.² Organizace vznikla v létě 2003 a jejím cílem bylo vyhnání cizích vojáků ze země a omezení moci šíitů.³ Zcela odlišné povahy byla organizace *Islámský stát v Iráku* (ISI), která zastřešovala nebo podporovala mnoho dalších islámských extremistických skupin, jako např. iráckou větev *al-Káidy* nebo teroristickou organizaci *Ansar al-Sunna* (AS).⁴ Jejich společným cílem byl boj proti okupantům, založení chalífátu na iráckém území ovládaném sunnity a jeho rozšíření na celý svět. Bojovali jak proti spojencům a Kurdům, tak proti šíitům a sekulárním sunnitům.⁵ Kromě těchto organizací v Iráku působilo mnoho zahraničních dobrovolníků a množství skupin hlásících se většinou buď k sekulárnímu nacionalismu, baasismu nebo k fundamentalistickému islamismu.

Ani šíitská strana ovšem nebyla zdaleka jednotná. Největší podporu měl velký ajatolláh a mluvčí nadžafské hawzy Alí as-Sistání.⁶ Tento duchovní íránského původu je všeobecně vnímán jako zastánce

dělení. Je to zejména kvůli lepší přehlednosti a faktu, že u mnoha politických skupin hraje příslušnost k jednotlivým náboženským vyznáním a národům přece jen významnou roli.

¹ West, str. 7.

² Původní baasistická ideologie je založená na sekularismu, ale v 90. letech začal Saddám pragmaticky podporovat islám, který považoval za jeden ze symbolů iráckého národa.

³ Viz http://en.wikipedia.org/wiki/Islamic_Army_of_Iraq, oficiální stránky organizace viz <http://iaisite-eng.org/>.

⁴ Irácká *al-Káida* se k ISI volně přidružila v roce 2006, kdy během amerického náletu zemřel její vůdce, jordánský džihádista Abú Musab az-Zarqáwí.

⁵ Viz http://en.wikipedia.org/wiki/Islamic_State_of_Iraq.

⁶ Hawza je termín překládaný jako náboženský seminář. Na tomto místě se jím míní tradiční šíitské centrum v Nadžafu. Hawza je tvořena několika velkými ajatolláhy (mardžy) a jejím cílem je příprava a školení nových duchovních autorit. Viz <http://www.al-islam.org/index.php?t=258&cat=258>.

umírněného směru podporujícího islámský stát s mnoha demokratickými prvky, jako je svoboda vyznání a konání pravidelných voleb.¹ Během invaze vydal Sistání fatwu, ve které věřící vyzval, aby se nestavěli na odpor americkým jednotkám,² v létě 2003 pak vyjádřil Američanům podporu, ale ta později výrazně poklesla po úmyslném odkládání voleb.³ Sistáního protipól tvořila tzv. *Mahdího armáda* založená v létě 2003 Muqtadou as-Sadrem, synem šíitského duchovního Sádiqa as-Sadra. Muqtada vystavěl svůj mocenský vzestup na památce svého otce a na rozsáhlých sociálních aktivitách v chudých šíitských čtvrtích, kde rychle získával mladé přívržence. Snažil se ovládnout hawzu v Nadžafu, jejíž duchovní hierarchii neuznával, a v dubnu 2004 jeho milice zahájily ozbrojené povstání proti okupantům. Dnes Muqtada patří mezi hlavní aktéry na irácké politické scéně, jeho cílem je založení islámského státu.⁴ Posledním významným mocenským prvkem byla *Nejvyšší rada islámské revoluce v Iráku* (SCIRI), kterou založili v roce 1982 během Irácko-iránské války šíitští exulanti. O něco později vzniklo také její ozbrojené křídlo složené z iráckých šíitských zajatců a nazývané *Badrova armáda*. Stranu vedl irácký duchovní Muhammad Báqir al-Hakím, jehož cílem bylo založení iráckého islámského státu se zastoupením všech etnicko-náboženských skupin v systému více politických stran. SCIRI byla podporována ministerstvem zahraničí USA,⁵ ale al-Hakím byl krátce po svém návratu do Iráku zavražděn, čímž strana výrazně oslabila.⁶

Zatímco vztah sunnitských Arabů ke koaličním vojskům byl vesměs silně odmítavý a šíitských Arabů přinejmenším ambivalentní, Kurdové v drtivé většině spojence podporovali. Ještě před invazí vedla

¹ Viz http://www.valka.cz/clanek_13458.html. Jako vyznavač kvietismu si však Sistání udržoval odstup od politického života a světové dění vnímal pasivním způsobem.

² Novák, str. 305.

³ Více informací o Sistáním viz <http://www.cfr.org/iraq/iraq-grand-ayatollah-ali-al-sistani/p7636>.

⁴ Kepel, str. 205-209 a <http://www.globalsecurity.org/military/world/iraq/al-sadr.htm>.

⁵ Záměrně byl použit název příslušného ministerstva, jelikož Pentagon a neokonzervativní klika podporovali irácký národní kongres.

⁶ Kepel, str. 203, 206 a 208.

Peshmerga složená ze sil KDP a PUK společně s divizí CIA pro speciální aktivity (SAD) operaci, během níž v iráckém Kurdistánu eliminovali sunnitskou extremistickou organizaci *Ansar al-Islam*.¹² Také během invaze se Peshmerga stala nenahraditelnou oporou Američanů na severní frontě. Pragmatické spojení s Američany pramenilo z jejich záměru využít Kurdy pro prosazování svých zájmů na iráckém politickém poli.³ Vzájemné spojení ovšem bylo limitováno kvůli bojům mezi americkým spojencem a členem organizace NATO Tureckem a *Stranou kurdských pracujících* (PKK).⁴ Ač mají KDP a PUK s PKK silné ideologické rozepře, vidina turecké vojenské přítomnosti v iráckém Kurdistánu znepokojovala všechny tři strany.

Posledním mocenským prvkem, o kterém promluvíme, je již dříve zmiňovaný *Irácký národní kongres* (INC). Jeho zakladatel Ahmad Šalabí pochází z významné rodiny šíitský oligarchů, která byla oporou irácké monarchie. Od pádu monarchie roku 1958 žil Šalabí v zahraničí, kde navázal kontakty se CIA. S jejich finanční podporou založil roku 1992 zastřešující platformu iráckých opozičních skupin – INC.⁵ Navzdory doporučení CIA zaútočil roku 1995 Šalabího vojenský útvar společně s milicemi Talabáního PUK v severním Iráku na vládní jednotky. Ofenziva

¹ Viz <http://www.soc.mil/usasfc/10thSFGA/10thSFG%20History.html>.

² *Ansar al-Islam* složená většinou z Kurdů toužících vytvořit v Iráku islámský stát založený na radikální interpretaci islámu a uplatňování práva šaríi byla z větší části zničena. Někteří její členové však utekli do Íránu, odkud se po ukončení invaze vrátili a mnozí z nich se přidali k salafistické teroristické organizaci *Ansar al-Sunna*. Více o těchto organizacích viz http://www.globalsecurity.org/military/world/para/ansar_al_islam.htm a <http://www.globalsecurity.org/military/world/para/ansar-al-sunna.htm>.

³ Po svržení Saddáma Husajna vyhrál první prezidentské volby roku 2005 přední kurdský politik a zakladatel PUK Džalál Talabání. Poprvé se tak stalo, že prezidentský post v Iráku zastával Kurd. Viz Belicové, str. 168-169.

⁴ PKK je považována za teroristickou organizaci s marxistickou ideologií. Svě základny má v Turecku, ale také v severním Iráku, odkud organizuje své útoky. Jejím cílem je založení nezávislého Kurdistánu. Viz <http://www.fas.org/irp/world/para/docs/mfa-t-pkk.htm>.

⁵ Belicové, str. 170-171.

však skončila neúspěchem a Šalabí ztratil podporu CIA.¹ Proto navázal přímé kontakty s vysokými představiteli Pentagonu a předními neokonzervativci, díky nimž se po invazi stal jedním z 25 členů Irácké vládní rady.² Mezi Iráčany si Šalabí nikdy nezískal větší důvěru a tu ze strany USA ztratil roku 2004, kdy bylo financování INC zastaveno.³

6.4 Politický vývoj postinvazního Iráku

21. dubna 2003 začala v Iráku působit Koaliční prozatímní správa (CPA). Jejím ředitelem se posléze stal Američan Paul Bremer. CPA disponovala Rozvojovým fondem pro Irák (DFI) a prostřednictvím jeho finančních prostředků měla zahájit post-konfliktní rekonstrukci země,⁴ zejména vytvořit prostředí pro konání voleb a předání pravomocí nové irácké vládě. 13. července byla v rámci CPA ustavena Irácká vládní rada (IGC). IGC tvořilo 25 členů zvolených z různých etnických a náboženských skupin v Iráku.⁵ Mezi její prioritní cíle patřilo dosažení stability a bezpečnosti, vzpružení ekonomiky a obnovení veřejných služeb. 8. března 2004 IGC schválila prozatímní ústavu a 1. června, kdy jmenovala novou iráckou Prozatímní vládu v čele se sunnitským prezidentem Gházím al-Jáwrem a šíitským premiérem Ajádem Alávím, byla rozpuštěna.⁶ Členové Prozatímní vlády zastávali své úřady od 28.

¹ Proti přímému osvobozeneckému boji vystupoval také Šalabího bratranec Ajád Aláví. Ten založil roku 1991 převážně za saúdské peníze a s podporou CIA a MI6 *Iráckou národní dohodu* (INA) složenou zejména z vysokých představitelů irácké armády, kteří utekli za země. INA byla později volně připojena k INC, ale mezi oběma bratrance panovaly rozepře. Aláví na rozdíl od Šalabího podporoval vojenský puč. Převrat měli roku 1996 vést tři synové bývalého iráckého generála a člena INA Muhammada Šahváního, kteří působili jako důstojníci Republikánských gard. Akce však kvůli včasnému odhalení neuspěla. Viz Belicové, str. 169-170 a 172-173.

² Kepel, str. 205-206 a <http://www.globalsecurity.org/military/world/iraq/igc.htm>.

³ Chomsky, str. 76 a http://en.wikipedia.org/wiki/Ahmed_Chalabi.

⁴ Viz http://en.wikipedia.org/wiki/Development_Fund_for_Iraq.

⁵ IGC zahrnovala 13 šíitů, 5 sunnitů, 5 Kurdů, jednoho křesťana a jednoho Turkmena. Viz <http://www.globalsecurity.org/military/world/iraq/igc.htm>.

⁶ Kepel, str. 271-272. Znění ústavy viz <http://www.iraqwatch.org/government/Iraq/IGC/iraq-igc-billofrights-030804.htm>.

června 2004, kdy byla ukončena činnost CPA, až do 7. dubna 2005, kdy je vystřídali představitelé Přechodné vlády.¹

30. ledna 2005 se konaly volby do Národního shromáždění, což byl přechodný irácký parlament vzniklý během okupace Iráku, jehož cílem bylo vytvoření trvalé irácké ústavy a sestavení přechodné vlády, která bude vykonávat svou pravomoc až do nových voleb v prosinci 2005.²

Lednové volby se 48,2 % vyhrála *Sjednocená irácká aliance* (UIA), volební koalice tvořená více než dvaceti převážně šíitskými politickými stranami a hnutími. Základy koalice položily dvě nejvýznamnější politické šíitské strany - *Nejvyšší rada pro islámskou revoluci v Iráku* (SCIRI) a *Islámská strana Dawa* (IDP). Vůdcem UIA se stal Ibráhím al-Džaafarí ze strany *Dawa*, který od 7. dubna zastával funkci iráckého premiéra. Koalice byla tiše podporována také apolitickým ajatolláhem Sistáním. Ideologicky spadala pod šíitský islamismus.³ Druhé místo obsadila *Demokratická vlastenecká aliance Kurdistánu* (DPAK), koalice KDP, PUK a dalších méně významných kurdských stran. Se svými 25,7% hlasy prosadila vůdce PUK Talabáního na post nového iráckého prezidenta.⁴ Na třetím místě se umístila koalice *Irácký soupis* vedená Ajádem Alávím, dosavadním prozatímním premiérem a vůdcem INA – nejmocnější strany této koalice. *Irácký soupis* složený z převážně sekulárních šíitů obdržel

¹ Viz <http://www.cfr.org/iraq/iraq-transitional-government/p8078>.

² Viz <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/infocus/iraq/text/elections.html>.

³ Kromě SCIRI a IDP v UIA figurovala také *Badrova organizace*, *IDP-Irácká organizace* (vysvětleno níže), *INC*, irácká větev *Hizballáhu* a *Islámská strana ctnosti* (vysvětleno níže). Viz http://en.wikipedia.org/wiki/United_Iraqi_Alliance.

⁴ Viz http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Patriotic_Alliance_of_Kurdistan.

13,8% hlasů.¹ Ostatní kandidátní strany získaly zanedbatelný počet hlasů.² Sunnitě volby bojkotovali.

Parlamentní volby v prosinci roku 2005 byly prvními iráckými volbami konanými pod novou iráckou ústavou. Všechny 3 největší strany kandidující v lednu oslabily. UIA se 41,2% a DPAK s 21,7% hlasy si sice stále držely první pozice,³ ale *Irácký národní soupis*, nyní sjednocující kromě šíitských sekularistů také sunnitské sekularisty a *Iráckou komunistickou stranu*,⁴ se posunul s 8% hlasů až na čtvrté místo.⁵ Na třetím místě se nově objevila sunnitská koalice *Tawafuq* vedená lídrem její největší strany, *Irácké islámské strany* (IIP), Táriqem al-Hášemím.⁶ Páté místo a 4,1% hlasů získala koalice *Hiwar* sdružující sekulární sunnitské arabské nacionalisty.⁷ Na základě výsledků těchto voleb byla pod vedením premiéra Núrího al-Málíkího vytvořena nová irácká vláda. Šíita Málíkí, vůdce strany *Dawa* patřící do vítězné koalice UIA sestavil vládu zahrnující všechny čtyři nejsilnější koaliční bloky prosincových voleb.⁸ Vláda se ujala úřadu 20. května 2006.⁹

Druhé a zatím poslední irácké parlamentní volby proběhly 7. března 2010. Nejvíce hlasů (24,7%) obdrželo *Irácké národní hnutí* (INM)

¹ Viz http://en.wikipedia.org/wiki/Iraqi_List. Informace o jednotlivých politických koalicích a stranách byly čerpány také z http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/4051977.stm#other.

² Celkové výsledky lednových voleb přepočtené na počet získaných křesel v Národním shromáždění je možné shlédnout na <http://aceproject.org/ero-en/topics/electoral-participation/turnout/updatedelectionresults.pdf>.

³ Koalice UIA šla do prosincových voleb s výraznými změnami ve svém složení. Alianci opustil Šalabího INC a podporu jí odřekl také ajatolláh Sistání. Do koalice naopak přibylo radikální Sadrovo hnutí. Viz http://en.wikipedia.org/wiki/United_Iraqi_Alliance.

⁴ Seznam stran zahrnutých v koalici *Irácký národní soupis* viz http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/4511450.stm#nil.

⁵ Procentuelní výsledky prosincových voleb viz tabulka na http://en.wikipedia.org/wiki/Iraqi_legislative_election,_December_2005.

⁶ Více o této sunnitské islamistické straně na http://en.wikipedia.org/wiki/Iraqi_Accord_Front.

⁷ Viz http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/4511450.stm#nil.

⁸ K opozici přešla pouze *Islámská strana ctnosti*, která odešla z koalice UIA.

⁹ Viz http://en.wikipedia.org/wiki/Government_of_Iraq_from_2006.

v čele s Ajádem Alávím.¹ Tato koalice zahrnovala zejména Alávího *Irácký národní soupis*, koalici *Hiwar* vedenou Sálehem al-Mutlakem a nově založený *Soupis obrody (Renewal List)* bývalého vůdce IIP Táriqa al-Hášemího. INM se prezentovalo jako hlavní irácké a arabské sekulární hnutí.² Na druhém místě se umístila téměř s totožným počtem hlasů (24,2%) Málíkiho *Koalice státního práva* složená především z obou stran *Dawa* a sunnitské *Národní fronty pro záchranu Iráku*. Koalice se snaží vystupovat jako nesektářská nacionalistická strana, čemuž odpovídá i její šíitsko-sunnitské složení.³⁴ Až třetí místo (18,2%) obsadila *Národní irácká aliance* (NIA) Ibráhíma al-Džaafariho. NIA sdružovala Džaafariho nově založenou stranu *Národní reformní hnutí* se šíitskou islamistickou ideologií, koalici *Islámská nejvyšší rada pro Irák* (ISCI – dříve známá jako SCIRI) zahrnující zejména *Badrovu organizaci* a iráckou větev *Hizballáhu*, dále pak do NIA patřilo *Sadrovo hnutí* vedené Muqtadou as-Sadrem, *Islámská strana ctnosti* odkazující se na Muqtadova otce Sádiqa,⁵ INC a další šíitské islamistické strany.⁶ Necelých 15% a čtvrtou příčku si vybojovaly kurdské strany sdružené v koalici *Soupis Kurdistánu (Kurdistan List)*.⁷

¹ Procentuelní výsledky posledních parlamentních voleb (2010) v tabulce na http://en.wikipedia.org/wiki/Iraqi_legislative_election,_2010.

² Viz <http://carnegieendowment.org/publications/special/misc/iraqielections2010/index.cfm?fa=inm>.

³ Na iráckém politickém poli totiž figurují 2 strany *Dawa*: IDP a IDP-*Irácká organizace*, která se od prvně jmenované oddělila po tom, co většina vůdců původní IDP za Saddámovy vlády uprchla do exilu. Obě dvě jsou však založeny na šíitském islamismu, odkazují se na své hlavní ideology – bratrance Báqira a Sádiqa as-Sadrovi a nejsou svázány s duchovní hierarchií. Viz http://en.wikipedia.org/wiki/Islamic_Dawa_Party_%E2%80%93_Iraq_Organisation a Kepeš, str. 201-202.

⁴ Viz <http://carnegieendowment.org/publications/special/misc/iraqielections2010/index.cfm?fa=solc>.

⁵ Islámská strana ctnosti sice vychází ze stejných základů jako Sadrovo hnutí, ale neuznává způsob, jakým Muqtada navázal na ideologii svého otce.

⁶ Viz http://en.wikipedia.org/wiki/National_Iraqi_Alliance.

⁷ Graf znázorňující počet křesel získaných čtyřmi nejsilnějšími koaličními bloky viz PŘÍLOHY, obr. 7.

Nová a současná irácká vláda se ujala svého úřadu až v prosinci 2010. Stalo se tak po devíti měsících politického patu vzešlého z nerozhodných výsledků voleb. Vláda byla nakonec sestavena ze všech zmíněných koaličních bloků.¹ Premiérem je Núrí al-Málíkí a prezidentem Džalál Talabání.

¹ Viz <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2010/12/201012211373655244.html>.

7 DŮSLEDKY VÁLKY V IRÁKU

7.1 Lidské ztráty

Za nejpolitovánímhodnější důsledek války v Iráku musíme jednoznačně považovat počet civilních obětí. Je velice obtížné dopátrat se nějakého konkrétního čísla, jelikož jednotlivé studie jsou limitovány svým časovým rozmezím a také kritérii používanými pro výběr příčin smrti, které se ještě dají považovat za důsledek války a které již nikoliv. Podle organizace Iraq Body Count bylo od začátku invaze až do října roku 2010 přímo ve válce zabito kolem 150 000 Iráčanů. Z tohoto čísla připadá pouhých 20% na ozbrojence, zbytek tvoří civilní oběti.¹ Údaj ale zahrnuje pouze zaevidované oběti, proto je mnoho odhadů a samozřejmě i ono neznámé skutečné číslo mnohem vyšší.²

Američané přišli od začátku války až do stažení posledních jednotek v prosinci 2011 o téměř 4 500 vojáků, Britů a ostatních spojeneckých vojáků zahynulo něco přes 300.³

7.2 Nemoci

Když jsme se zmiňovali o počtu zabitých civilistů, musíme také zdůraznit, že množství lidí umírajících v důsledku války se nepřetržitě zvyšuje. Hlavní příčinou je prudký nárůst výskytu případů rakoviny a vývojových poruch u dětí.⁴ Čím je tento fenomén způsoben? Podle iráckých onkologů a některých nezávislých světových odborníků je většina druhů rakoviny a genetických poruch vyvolána kontaminací

¹ Viz <http://www.iraqbodycount.org/analysis/numbers/warlogs/>.

² Například podle výzkumné společnosti Opinion Research Business zemřelo v Iráku od března 2003 v důsledku konfliktu více než milion lidí. Viz <http://www.reuters.com/article/2008/01/30/us-iraq-deaths-survey-idUSL3048857920080130>.

³ Viz <http://icasualties.org/Iraq/index.aspx>.

⁴ Např. ve městě Fallúdža, ve kterém po ukončení invaze probíhaly nejtvrďší boje s povstalci, došlo od roku 2005 do roku 2010 k 38- násobnému zvýšení výskytu leukémie. Viz http://www.rozhlas.cz/zpravy/blizkyvyhod/_zprava/763021.

prostředí po americkém využívání bílého fosforu, munice s ochuzeným uranem a jiných vysoce toxických látek během války.¹ Politický a bezpečnostní výbor Valného shromáždění OSN schválil v roce 2007 rezoluci, která měla za cíl vyjasnit dopady používání munice s ochuzeným uranem. Proti této rezoluci hlasovalo pouze 6 zemí, přičemž 3 z nich byly USA, VB a Izrael.²

7.3 Útrata

Další, velmi spekulativní důsledek války tvoří válečné výdaje USA. Vzhledem k množství „skrytých“ a nepřímých položek jsou odhadované částky jen velmi přibližné a výrazně se od sebe liší. Problém činí také neustálý nárůst útraty, která se bude např. kvůli placené zdravotní péči válečným veteránům zvyšovat ještě několik dekad. Jen pro představu uvedeme odhad nositele Nobelovy ceny za ekonomii Josepha Stiglitze, který vyplývá už z názvu jeho knihy *The Three Trillion Dollar War*, kterou napsal v roce 2008, tedy ještě před ukončením války, spolu s přední americkou odbornicí na válečné náklady profesorkou Lindou Bilmesovou.³

7.4 Těžba irácké ropy

Již dříve jsme uvedli, že hlavním důvodem invaze do Iráku, ač neoficiálním, bylo jeho gigantické ropné bohatství. Proto za důležitý důsledek války musíme považovat změny, které postihly irácký ropný průmysl. Podle U.S. Energy Information Administration činí irácké prokazatelné zásoby ropy 115 miliard barelů na zhruba osmdesáti nalezištích.⁴ Roku 2009 irácká vláda uspořádala první ropné aukce, na

¹ Viz <http://www.americanchronicle.com/articles/view/8218>.

² Belicové, str. 225.

³ Viz <http://threetrilliondollarwar.org/>.

⁴ Údaj se váže k 1. 1. 2010 (<http://www.eia.gov/emeu/cabs/iraq/pdf.pdf>). Ovšem irácké ministerstvo ropného průmyslu v říjnu roku 2010 uvedlo, že prokazatelné zásoby vzrostly na 143 miliard barelů (http://articles.cnn.com/2010-10-04/world/iraq.oil.reserves_1_reserves-

kterých umožnila zahraničním investorům získat kontrakt na těžbu ropy. Ropné pole Západní Kurna se zásobami 21,5 miliard barelů získala americká nadnárodní ropná a plynárenská společnost Exxon Mobil spolu s nizozemskou společností Royal Dutch Shell, ruskou ropnou společností Lukoil a norskou energetickou společností Statoil. Pole Rumajlá se 17,8 miliardami barelů zase obdržela britská energetická společnost BP a největší čínská ropná a plynárenská společnost CNPC. Naleziště Madžnún a 12,6 miliard barelů ropy připadlo společností Royal Dutch Shell a malajskému Petronasu.²

7.5 Irák – „The failed state“

Jak již bylo zmíněno, přímým důsledkem spojenecké invaze do Iráku a pádu Saddáma Husajna bylo propuknutí ozbrojeného povstání proti okupantům. Boje však neprobíhaly pouze mezi místním obyvatelstvem a okupačními silami, ale také o mocenské postavení v zemi mezi Iráčany samotnými. Sektářské šíitsko-sunnitské násilí doprovázené rovněž boji mezi jednotlivými ideologickými skupinami uvnitř těchto náboženských celků se proměnilo v dlouholetou občanskou válku, jež v konečném důsledku vedla k proměně Iráku v zemi, která se nachází v první desítce na seznamu rozpadajících se států světa.³ I přes fakt, že těžba irácké ropy v prvním čtvrtletí roku 2012 překonala hranici tří milionů

[southern-oil-fields-oil-ministry?_s=PM:WORLD](#)) a Iraqenergyexpo tvrdí, že podle posledních geologických a seismických průzkumů vlastní Irák největší ropné zásoby na světě – kolem 350 miliard barelů (<http://www.iraqenergyexpo.com/2012/iraqoilreserves.html>). Zároveň je třeba upozornit, že ropné velmoci záměrně nadhodnocují své zásoby, aby se jim zvýšily produkční kvóty.

¹ Počet iráckých ropných nalezišť je uveden na <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/irak-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000865/>.

² Viz <http://www.eia.gov/emeu/cabs/Iraq/pdf.pdf> a Novák, str. 339.

³ Viz

http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/06/17/2011_failed_states_index_interactive_map_and_rankings.

barelů za den,¹ čímž se po více než dvaceti letech navrátila k produkci z roku 1990,² nemůžeme to samé tvrdit o životní úrovni Iráčanů. Ta naopak výrazně poklesla. Pro názornost uvedeme srovnání údajů HDP na obyvatele, jednoho z ukazatelů vyspělosti zemí, z let 1990 a 2011. V roce 1990, ještě před Husajnovým útokem na Kuvajt, se Irák řadil na 85. příčku světového žebříčku ve výši HDP na obyvatele, tedy po Izraeli a členech CCASG na nejvyšší úroveň ze zemí Blízkého východu.³ Po válce v Zálivu, mnoha letech hospodářských sankcí, spojenecké invazi roku 2003 a následné občanské válce se Irák propadl až na 159. místo, a stal se tak z tohoto pohledu po Jemenu nejzaostalejší blízkovýchodní zemí.⁴

7.6 Snížení prestiže OSN

Jako poslední důsledek invaze do Iráku uvedeme pokles vlivu Organizace spojených národů. Jednostranné rozhodnutí americké a britské vlády vstoupit do války s Irákem bez předchozího řádného posvěcení vojenské akce mandátem RB OSN lze zcela pochopitelně vnímat jako potvrzení neefektivnosti této mezinárodní instituce, jejímž hlavním cílem je udržování mezinárodního míru a bezpečnosti.⁵ Fakt, že OSN ani veřejné mínění nedokázaly nejsilnějšímu státu světa zabránit v individuální akci, opět potvrzuje realistickou teorie nahlížející na mezinárodní prostředí jako na anarchické a oproštěné od existence nějaké nadřazené instituce. Aktem spojenecké agrese byla porušena i hlavní zásada OSN týkající se rovnosti všech jejích členů. Na prvním místě tak vždy budou stát zájmy zemí, které disponují největší mocí.

¹ Viz <http://www.ibtimes.com/articles/309255/20120305/iraq-oil-capacity-production-3-million-barrels.htm>.

² Graf znázorňující produkci irácké ropy od roku 1976 až do roku 2010 viz PŘÍLOHY, obr. 8.

³ Viz http://www.theodora.com/wfb/1990/rankings/gdp_per_capita_1.html.

⁴ Viz <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/iz.html>.

⁵ Kennedy, str. 110.

8 ZÁVĚR

Důsledkem dlouhého času stráveného uvažováním nad informacemi sesbíranými a utříděnými z mnoha zdrojů různé povahy jsem dospěl k názoru, že mezi skutečnou realitou a obrazem vytvořeným mediální mašinérií, která je ovládána politickými elitami a nejvýznamnějšími obchodními společnostmi světa, je nepřekonatelná vzdálenost.

V této poslední a zároveň nejdůležitější kapitole celé práce se budu snažit o stručné shrnutí a osobní zhodnocení výsledků, ke kterým jsem v práci dospěl.

Co jsme se dozvěděli z historie Iráku? Během 1. světové války se Irák dostal do spárů Velké Británie, která posléze od jeho území odtrhla Kuvajt. Nad touto oblastí bohaté na ropu a přebírající Iráku téměř celý přístup k pobřeží si Britové zřídili protektorát. Z Irácko-iránské války v 80. letech, ve které Irák bojoval proti šíření šíitské islámské revoluce ohrožující nejen jeho území, ale také země Perského zálivu, vyšli Iráčané hospodářsky zcela vyčerpani. Drtivá většina iráckých příjmů plynula z prodeje ropy, jejíž cena v důsledku překračování produkčních kvót některými zeměmi OPEC, zejména Kuvajtem, klesala. Navíc Kuvajťané údajně čerpali iráckou ropu prostřednictvím tzv. šikmých vrtů a odmítli Iráku odpustit část dluhů vzniklých během předešlé války. To vše spolu s historickými nároky Iráku na Kuvajt vedlo Husajna k rozhodnutí jeho území roku 1990 anektovat. Tato událost měla pro Irák nedozírné následky. Během války v Zálivu byla irácká vojska mezinárodní koalicí zcela rozdracena. Horší však bylo, že se Husajn stal díky svému nevyzpytatelnému chování ohrožující energetické zájmy USA na Blízkém východě nepohodlnou figurou. Američané proto začaly uvažovat o jeho odstranění. Obava z rozpadu Iráku, kdy by nárazníková zóna proti šíitskému Íránu přestala být účinná, však zamezila svržení iráckého prezidenta již v roce 1991. Aby Irák do doby, než bude změněno jeho vedení, zůstal dostatečně slabý, uvalilo na něj OSN díky silné americké iniciativě mezinárodní embargo a hospodářské sankce. Zároveň

v severním Iráku začala CIA navazovat kontakty s Kurdy a iráckou opozicí a během 90. let s nimi zorganizovala několik neúspěšných pokusů o státní převrat. USA se připravovaly na případnou invazi také systematickým bombardováním strategických iráckých objektů. Jako příklad můžeme uvést operaci Desert Fox, při které na Irák roku 1998 dopadlo přes 400 střel s plochou dráhou letu.¹

Začátkem roku 2001 byla v USA dokončena studie s názvem „Výzvy strategické energetické politiky“, jejíž vypracování si v roce 2000 vyžádal prezident Clinton. Ve zprávě se píše, že se od roku 1990 cena ropy zdvojnásobila, a že USA musí „přehodnotit roli energie v americké zahraniční politice“, a „musí okamžitě přehodnotit svou politiku vůči Iráku, včetně vojenských, ekonomických, politických, diplomatických hodnocení“.²

Nyní, když byl Irák hospodářsky i vojensky na kolenou, a ekonomický růst celého světa způsoboval neustálé zvyšování poptávky po energii, nastala vhodná chvíle pro americkou invazi na jeho území. Bylo však ještě nutné vymyslet vhodnou záminku. Tím se stal boj proti terorismu, který odstartoval po 11. září 2001.³

V médiích se stále častěji začaly objevovat zprávy vykreslující Irák jako zločinný režim vyvíjející ZHN, podporující globální terorismus a potlačující lidská práva vlastního lidu. Takováto předválečná spiklenecká rétorika měla za cíl ovlivnit světové veřejné mínění a dostat lidem do podvědomí negativní pocit a strach z iráckého režimu.

Získat na svou stranu veřejné mínění však nestačilo. Bylo třeba opatřit si důkazy o irácké trestuhodné povaze. Ty se skutečně na

¹ Novák, str. 250.

² Babáček, str. 9.

³ Kniha Mojžíra Babáčka „11. září a tajné služby: promyšlený podvod“ pojednává o vysoce pravděpodobné teorii, podle které nejvyšší představitelé USA o připravovaných útocích dopředu věděli, ale záměrně proti nim nezasáhli.

veřejnost dostaly. Jednalo se např. o „nezvratný důkaz“ propojení iráckého režimu a Al-Káidy, kterým byla schůzka Muhammada Atty, vůdce teroristů z 11. září, s agentem iráckých tajných služeb v Praze v červnu 2000. Tvrzení bylo vyvráceno poté, co se objevily důkazy o Attově současném pobytu na Floridě.¹ Padělanými byly později shledány také dokumenty o dodávkách nigerského uranu do Iráku a většina dalších „důkazů“, které většinou opatrovali představitelé Bushovy administrativy a Čelabího lidé z INC.²

Za neopodstatnělé tak můžeme považovat všechny oficiální příčiny vpádu do Iráku. Již před válkou ředitelé MAAE a UNMOVIC tvrdili, „že se v Iráku nenašly známky jaderné činnosti ani důkazy toho, že by země vlastnila ZHN.“³ A skutečně je dnes známo, že Irák již od konce 80. let žádné ZHN neměl. Ani o napojení iráckého režimu na terorismus neexistují přesvědčivé důkazy. Naopak tím, že Američané začali Irák okupovat, zvýšili riziko teroristických útoků a riskovali možnost, že by v nastalém chaosu po pádu Saddáma Husajna mohly ony údajné ZHN padnout do rukou teroristů. Poslední příčina, tedy páchaní zločinů na Iráčanech, je sice opodstatněná, ale počet lidí zabitých bezpečnostním aparátem během čtvrtstoletí vlády Saddáma Husajna působí směšně vedle počtu obětí více jak sedmileté války vedené Američany bez mezinárodního schválení.

Na závěr bych chtěl upozornit na velice výmluvný průzkum veřejného mínění z roku 2007 konaný v iráckých guvernátorech Bagdádu, Anbaru a Nadžafu: „Okolo 90% Iráčanů si myslí, že situace v zemi byla před invazí Spojených států lepší než dnes.“⁴

¹ Kepel, str. 184.

² Belicové, str. 275-277.

³ Kepel, str. 182.

⁴ Chomský, str. 174.

9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Odborná literatura:

1. BABÁČEK, Mojmír. *11. září a tajné služby: promyšlený podvod*. Jihlava: Grimmus, 2010.
2. BELICA, Miroslav – BELICA, Tomáš. *Co nezavály písky Mezopotámie: Lekce z manipulace a servility (Češi a Irák 1990-2010)*. Praha : Nakladatelství Epoque, 2011.
3. COUGHLIN, Con. *Tajný život Saddáma Husajna (Saddam, The Secret Life)*. Praha : nakladatelství Jiří Buchal – BB/art, 2003.
4. ESTES, Kenneth. *Američtí vojáci v Bagdádu 2003-2004 (US Army Soldier; Baghdad 2003-2004)*. Brno : Computer Press, 2008.
5. FAROUK-SLUGLETT, Marion – SLUGLETT, Peter. *Irák od roku 1958: od revoluce k diktatuře (Iraq since 1958)*. Praha : Volvox Globator, 2003.
6. GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. Praha : Karolinum, 1999. (str. 378. – Mezopotamská fronta, pro Úvod)
7. CHOMSKY, Noam. *Intervence (Interventions)*. Praha : Euromedia Group, k.s. – Knižní klub, 2008.
8. KARSH, Efraim. *Saddám Husajn: politická geografie (Saddam Hussein)*. Praha : Melantrich, 1996.
9. KENNEDY, Paul. *Parlament světa: OSN a hledání světové vlády (The Parliament of Man. The United Nations and the Quest for World Government)*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2009.
10. KEPEL, Gilles. *Válka v srdci islámu*. Praha : Nakladatelství Karolinum, 2006.
11. KLICPEROVÁ, Lenka. Přežít Baghdád, *Lidé a Země*, 61, 02, 2012, str. 76-85.
12. KUBAL, Michal – ŠULC, František – ŠÁMALOVÁ, Barbora. *Válka o Irák: Očima tří českých reportérů*. Praha : Volvox Globator, 2003.

13. NOVÁK, Martin. *Ropa a krev: americko-irácké války 1990-2003*. Praha : Epoque, 2010.
14. PECHA, Lukáš (editor). *Blízký východ v současném světě I*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005. Příspěvek Yvony Šabacké: Role mezinárodních organizací na Blízkém východě s důrazem na OSN.
15. POLEDNE, Aleš V. *Největší moderní války*. Praha : Volvox Globator, 2004.
16. PŘEBINDA, Petr. *Cesta k soudobému Iráku: Nurí as-Saíd a dějiny irácké monarchie (1920 - 1958)*. Ostrava : MONTANEX, 2005.
17. SCHULZE, Reinhard. *Dějiny islámského světa ve 20. století* (Geschichte der islamischen Welt im 20. Jahrhundert). Brno : Atlantis, 2007.
18. WEST, Bing. *Nejmocnější kmen: válka, politika a ukončení přítomnosti v Iráku*. Praha : Naše vojsko, 2010.

Odborná literatura v elektronické podobě:

1. ÇETĐNOĞLU, Nur. *The Gulf Cooperation Council (GCC) after U.S. led Invasion of Iraq: Toward a Security Community?* Doğus Üniversitesi : Uluslararası Đliskiler Bölümü, 2010. Zdroj dokumentu: <http://www.usak.org.tr/dosyalar/dergi/1HkloNrpth5vqU0ye4di8g4vlfz20U.pdf>.
2. DALE, Catherine. *Operation Iraqi Freedom: Strategies, Approaches, Results, and Issues for Congress*. 2009. Zdroj dokumentu: <http://www.fas.org/sgp/crs/natsec/RL34387.pdf>.
3. GOMBÁR, Eduard. *Vliv rodinných a kmenových struktur na rozhodovací proces v regionu Blízkého východu*. Praha: 2004. Zdroj dokumentu: www.mzv.cz/file/16392/RB_13_2_03.doc. V textu budeme na tuto práci odkazovat jako „Gombár 2“.

4. KUKLOVÁ, Petra. *Kurdský nacionalismus v Iráku: Autonomie jako cíl, nebo cesta k samostatnosti?* Brno : 2007. Zdroj dokumentu:
www.is.muni.cz/th/146180/fss_b/bakalarska_prace_Kuklova.doc.
5. MAREK, Vladimír. *Stopy v písku: Čeští chemici a zdravotníci v Kuvajtu a v Iráku očima vojenského reportéra*. Praha : MO ČR – AVIS, 2003. Zdroj dokumentu:
http://www.pmfhk.cz/VZL/VZL1_2005/12Chrobak.pdf.

Internetové zdroje:

1. <http://aceproject.org/>.
2. <http://airforce-magazine.com/>.
3. <http://albawaba.com/>.
4. <http://al-islam.org/>.
5. <http://aljazeera.com/>.
6. <http://americanchronicle.com/>.
7. <http://bbc.co.uk/news/>.
8. <http://bioguide.congress.gov/>.
9. <http://businessinfo.cz/>.
10. <http://carnegieendowment.org/>.
11. <http://ceskatelevize.cz/>.
12. <http://cfr.org/>.
13. <https://cia.gov/>.
14. <http://comw.org/>.
15. <http://cvvm.cas.cz/>.
16. <http://defense.gov/>.
17. <http://edition.cnn.com/>.
18. <http://edition.cnn.com/SPECIALS/2003/iraq/>.
19. <http://eia.gov/>.
20. http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page/.
21. <http://fas.org/>.

22. <http://fisherinstitution.org.il/>.
23. <http://foreignpolicy.com/>.
24. <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/>.
25. <http://globalsecurity.org/>.
26. <http://chevron.com/>.
27. <http://iaea.org/>.
28. <http://iaisite-eng.org/>.
29. <http://ibtimes.com/>.
30. <http://icasualties.org/>.
31. <http://inciraq.com/>.
32. <http://iraqbodycount.org/>.
33. <http://iraqenergyexpo.com/>.
34. <http://iraqwatch.org/>.
35. <http://kurdove.ecn.cz/>.
36. <http://monde-diplomatique.fr/>.
37. <http://nctc.gov/>.
38. <http://nytimes.com/>.
39. <http://reuters.com/>.
40. <http://rozhlas.cz/>.
41. <http://soc.mil/>.
42. <http://theodora.com/>.
43. <http://threetrilliondollarwar.org/>.
44. <http://un.org/>.
45. <http://unmovic.org/>.
46. <http://valka.cz/>.
47. <http://youtube.com/>.

Zdroje příloh:

1. <http://blizky-vychod.blogspot.com/>.
2. <http://chinadaily.com.cn/>.

3. <http://iraqmap.org/>.
4. <http://jonathanturley.files.wordpress.com/>.
5. <http://livinglandscapes.bc.ca/>.
6. <http://poutnik.cz/>.
7. <http://s3.amazonaws.com/>.
8. <http://strategic-discourse.com/>.

Všechny elektronické zdroje jsou funkční k 16. 04. 2012.

10 RESUMÉ

On the 20th March 2003 in the morning, the United States and their allies launched an invasion into Iraq to overthrow the Iraqi regime headed by Saddam Hussein. The official reasons for military operation with code-name Operation Iraqi Freedom was putative possession of mass destructive weapons, connection of Iraqi regime to terrorism and criminal behaviour against own population. After achieving the fundamental objectives, the operation was formally declared over on the 1st May 2003. But this particular situation has been wrongly assessed by allies and unexpectedly turned into the more than seven years war which has taken a half million of the victims according to the highest estimates.

This piece of work you are holding in your hand aims to define the real and presumed reasons of the invasion, restore main leading methods of military operations and to highlight consequences of the subsequent war.

Each chapter briefly describes the history of Iraq's breaking events pointing ultimately to the researched invasion then focus in details on the own Operation Iraqi Freedom especially its technical aspects and at the last block outline the complex situation in post-invasive Iraq.

Which circumstances led to Saddam Hussein's annexation of Kuwait? What is the role of U.S. foreign policy in the crude oil wealth? Does the UNO actually maintain international peace and security? Are the committed crimes by Iraqi regime comparable with the crimes stemming from several years war led by the allies? Did the allied troops use the weapons of mass destruction in Iraq? Who came to power after the fall of Saddam Hussein? Why was Iraq added to the list of decaying states of the world after the "liberation"? The reader is confronted by these and many other questions in this work. The main benefit of this work thus becomes an opportunity to compare reality with illusion often prevailing in today's society.

موجز

في العشرين من آذار 2003 في ساعات الصباح الباكر ابتدأت الحملة الأمريكية على العراق بهدف إسقاط النظام العراقي و على رأسه صدام حسين . الأسباب المعلنة للحملة وتحت اسم سري عملية حرية العراق هي امتلاك العراق لأسلحة الدمار الشامل و ارتباط النظام العراقي بالإرهاب و التعامل الإجرامي مع شعب العراق . وبعد تحقيق الأهداف الرئيسية من الحملة أعلن شكلياً عن انتهائها في الأول من أيار في عام 2003 . وقد ظهرت بعد ذلك في العراق حالة لم يكن التحالف الدولي يحسب لها حساب و هو أن الحرب امتدت لسبع سنوات , و تطلبت أن يدفع الثمن و حسب أرقام في " حدها الأعلى " مليون و نصف ضحية .

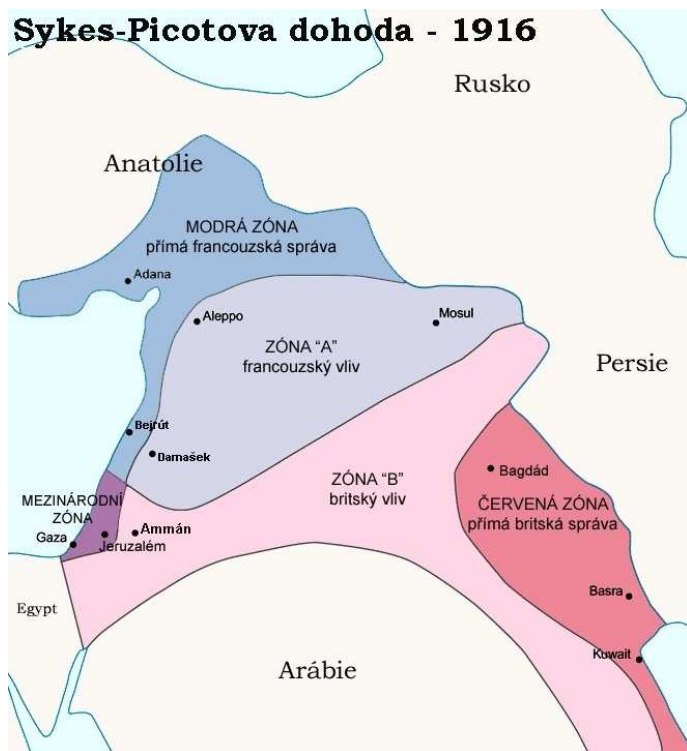
إن هدف رسالة البكالوريوس هذه إظهار أسباب الحملة الحقيقية و الظاهرية " المعلنة " و إظهار الطريقة التي تمت بها العمليات الحربية الرئيسية و الإشارة إلى نتائج هذه الحرب .

الفصول المتتابعة للرسالة تبين باختصار المنعطفات الرئيسية في التاريخ العراقي و التي تقود إلى محطة اندلاع هذه الحرب . بعد ذلك وبالتفصيل أبحث في عملية " حرية العراق " و خاصة في جانبها التكنيكي و في نهاية البحث أبين الحالة المعقدة بعد التدخل الأمريكي في العراق المحتل .

ماهي الظروف التي قادت صدام حسين لدخول الكويت ؟ ماهو الدور الذي تلعبه الثروة النفطية في السيلسة الخارجية للولايات المتحدة الأمريكية ؟ هل تخدم منظمة الأمم المتحدة مسائل السلام و الأمن في العالم ؟ هل يمكن موازنة الجرائم التي ارتكبتها النظام العراقي مع الجرائم التي قامت بها قوات التحالف في هذه الحرب ؟ هل استخدمت قوات التحالف في الحرب على العراق اسلحة الدمار الشامل ؟ من وصل إلى السلطة في العراق بعد سقوط صدام حسين ؟ لماذا العراق بعد " التحرر " أدرج على لائحة الدول التي بدأت بالاضمحلال أو الزوال في العالم ؟ بهذه الأسئلة و كثير غيرها يواجه القارئ في صفحات رسالتي هذه . إن ماتقدمه الرسالة بشكل أساسي هو المقارنة بين الحقيقة و الخيال الذي يسيطر علينا في عالم اليوم .

11 PŘÍLOHY

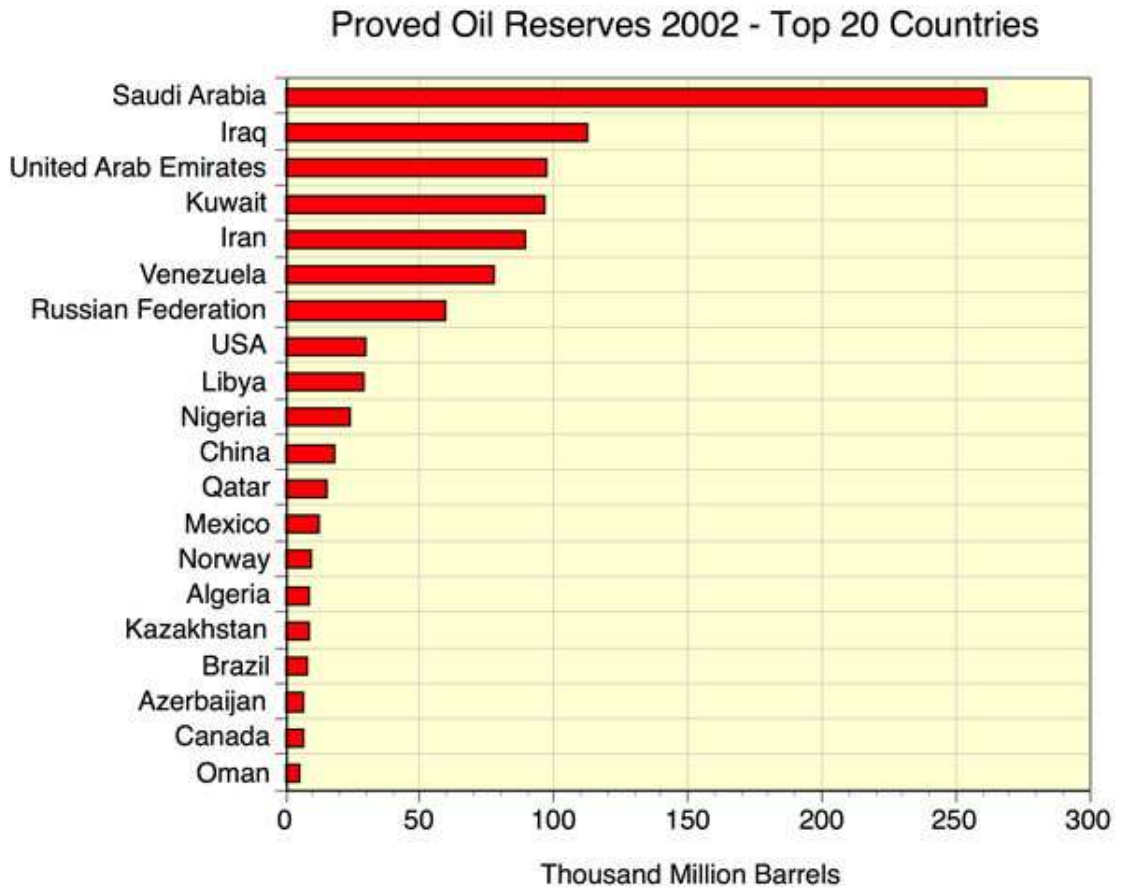
Obr. 1.: <http://blizky-vychod.blogspot.com/2011/02/jake-jsou-souvislosti-dnesniho.html>.

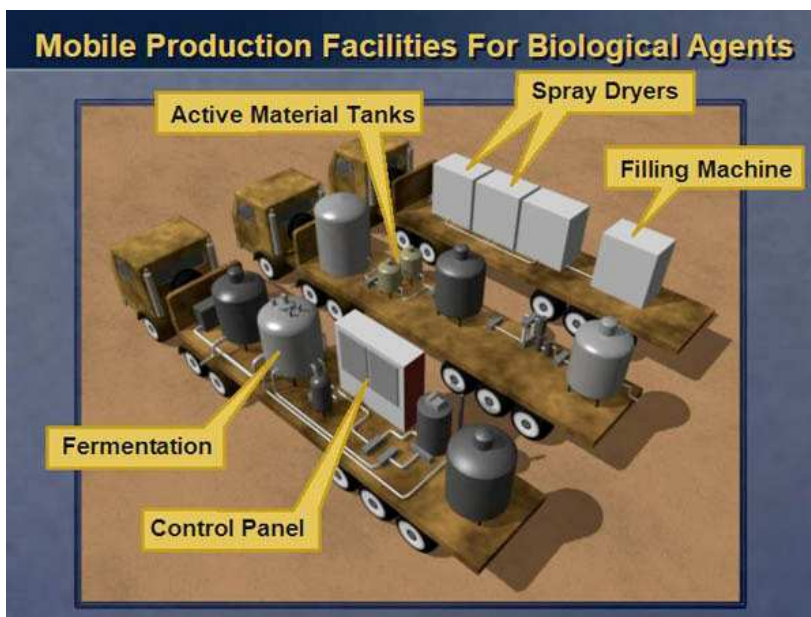
Obr. 2.: http://www.poutnik.cz/asieliran/mapy/mapa_hl/?tisk=on, (s vlastním doděláním).

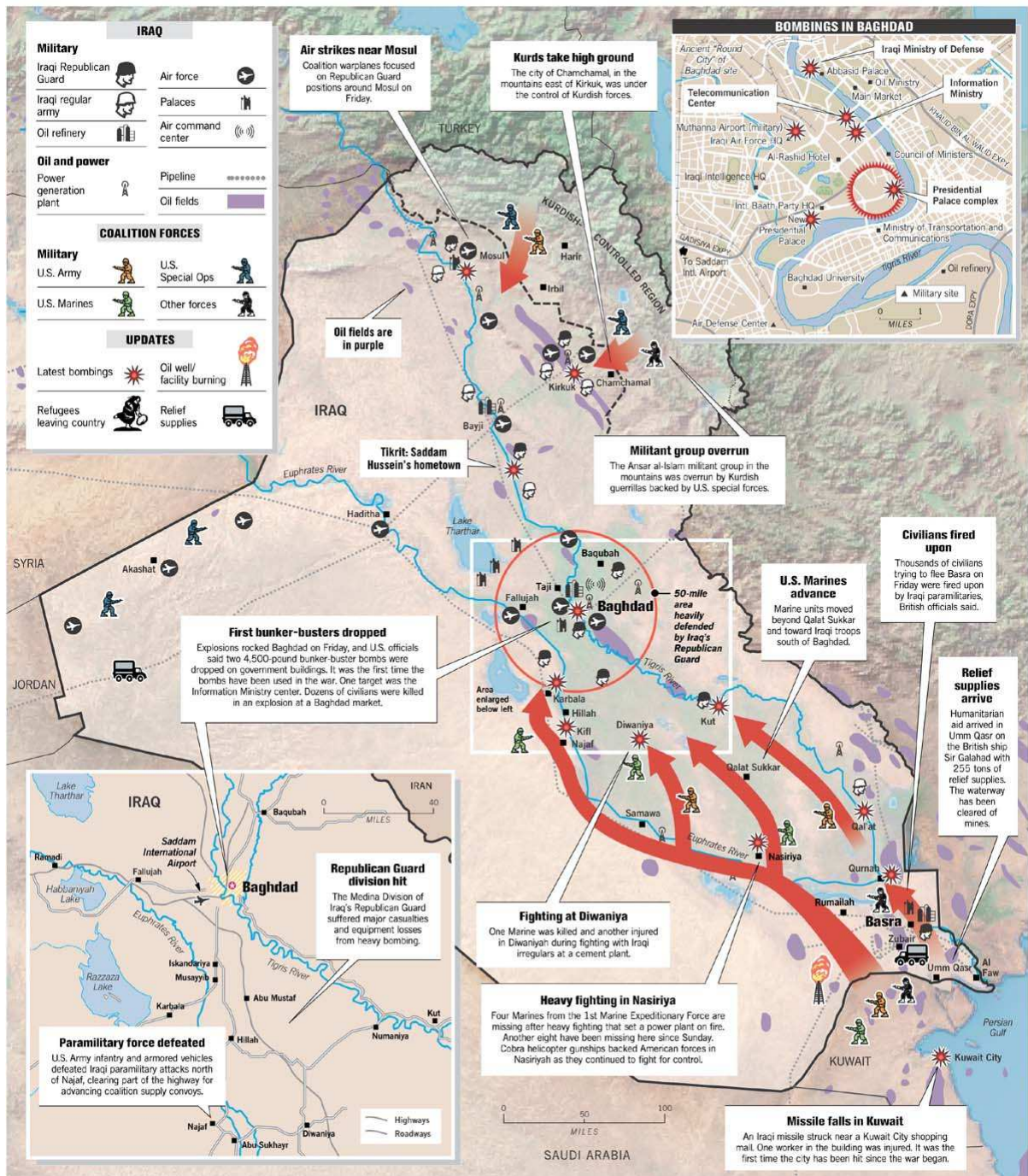
Obr.3.: http://www.livinglandscapes.bc.ca/thomp-ok/env-changes/images/proved_oil_2002.jpg.

Obr.4.: http://jonathanturley.files.wordpress.com/2011/02/305px-powell_un_iraq_presentation_alleged_mobile_production_facilities.jpg.

Obr.5.: <http://iraqmap.org/iraq-war-map-military/>. (pro orientaci v obrázku je nutné rozlišení na 150-200%).

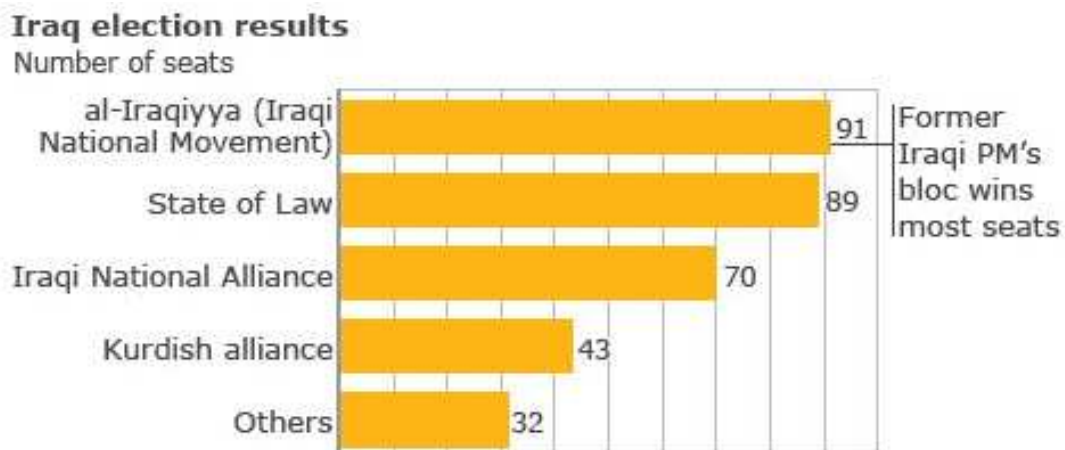

Obr.6.: http://www.chinadaily.com.cn/world/2006-12/30/content_772243.htm.

Oficiální rodinná fotografie. Shora ve směru hodinových ručiček: Saddám Kámil Madžíd (Saddámův bratranec z otcovy strany) se svou ženou Ranou (Saddámova druhá dcera), Saddámův mladší syn Kusaj se ženou Sahár, Saddámova nejstarší dcera Ragha s manželem Husajnem Kámilem Madžídem (bratranec Saddáma a bratr prvně jmenovaného Madžída), Saddámův prvorozený syn Udaj, nejmladší dcera Hala, Saddám a jeho žena Sadžída.

Obr.7.: <http://strategic-discourse.com/wp-content/uploads/2010/10/2010-iraq-election-results.png>.

Source: Independent High Electoral Commission

Obr.8.: http://s3.amazonaws.com/cgesappplatform-assets-production/cms_content/images/259/content_Fig%201%20Iraq%27s%20oil%20production%20history.jpg.

Figure 1: Iraq's oil production history

